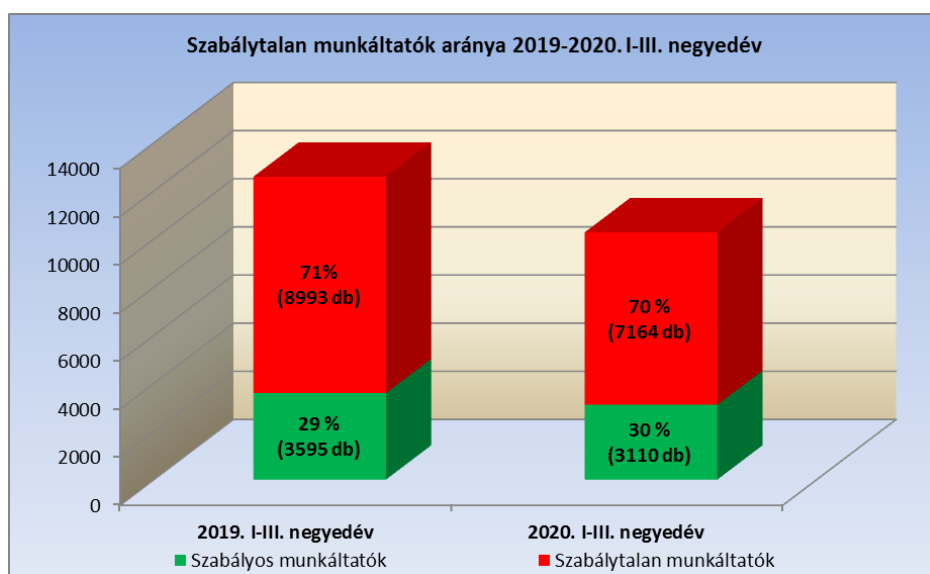

A munkaügyi ellenőrzés tapasztalatai (2020. január 1. – szeptember 30.)

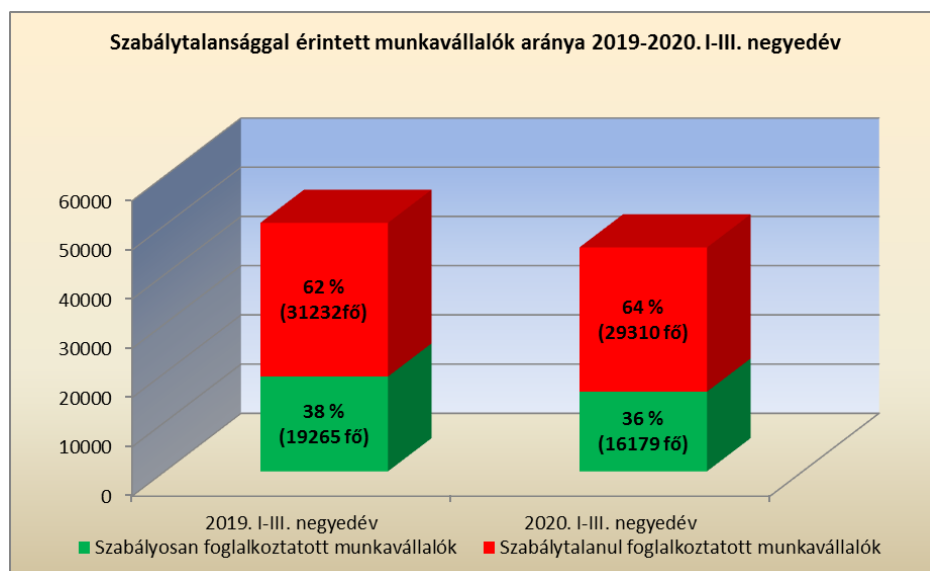
1. Főbb ellenőrzési adatok

2020. szeptember 30-ig a munkaügyi hatóság **10 274 munkáltatót** ellenőrzött, a vizsgálatok során a **foglalkoztatók 70 %-nál tárt fel munkaügyi jogsértéseket**, amelyek az ellenőrzés alá vont **munkavállalók (45 489 fő) 64 %-át érintették**.

2019. első háromnegyedéhez viszonyítva az ellenőrzések számában (2019. szeptember 30-ig: 12 588 db) jelentős csökkenés, míg a szabálytalan munkáltatók arányában (2019. szeptember 30-ig 71 %) minimális csökkenés figyelhető meg.

A szabálytalansággal érintett munkavállalók vonatkozásában (2019. szeptember 30-ig 62 %), a tavalyi év első háromnegyedéhez képest kisebb növekedés tapasztalható.

Ezekből az adatokból természetesen messzemenő következtetéseket nem lehet levonni. A koronavírus járvány miatt kihirdetett veszélyhelyzet nemcsak minden magyar állampolgár eddig megszokott életét változtatta meg, de nagymértékben érezte hatását a munkaügyi ellenőrzések területén is. 2019. első háromnegyedéhez képest a 2020. első háromnegyedében tapasztalt ellenőrzés szám csökkenés arra vezethető vissza, hogy 2020. március közepétől a hatósági munkát - a munkaügyi szakügyintézők és az ügyfelek egészségének védelme érdekében - átszervezték a kormányhivatalok munkaügyi hatóságai. A helyszíni ellenőrzések száma csökkent, elsődleges szempont volt a panaszok, illetve közérdekű bejelentések kivizsgálása, melyek jellemzően több szabálytalanság megállapítását eredményezik. Bár a harmadik negyedében nőtt az ellenőrzések száma az év eleji visszaesést ez már nem tudta teljes mértékben korrigálni.

A koronavírus következményeként kihirdetett veszélyhelyzet miatt, összegezve a munkaügyi **hatóság működésében** az alábbiak voltak megfigyelhetőek:

- A veszélyhelyzetből adódóan az ellenőrzési lehetőségek korlátozottak voltak, jelentős számú munkáltató szüneteltette tevékenységét.
- A harmadik negyedében (július 1. és szeptember 30 között) az ellenőrzések száma (3556 db) ugyan meghaladta a 2019. harmadik negyedében mértéket (2857 db), de egész évre vetítve a helyszíni ellenőrzések száma még így is csökkent. Több mint 2000-rel kevesebb munkáltató ellenőrzése történt meg a tavalyi első háromnegyed évhez képest, mely az év első felében kialakult veszélyhelyzetre vezethető vissza.
- A tavaszi veszélyhelyzet idején elsődleges volt a munkaügyi hatóság által már megkezdett ellenőrzések, eljárások befejezésére irányuló tevékenység. A folyamatban lévő ellenőrzések eredményes lezárásához írásban kérték a hatóság munkatársai a munkáltatók nyilatkozatát, a munkaügyi iratok elektronikus úton való megküldését. A munkavégzés zavartalanságát szem előtt tartva a lehető legkisebbre csökkentették az ügyfelek és az ellenőrzést végzők közötti személyes kontaktust.
- A panaszok és közérdekű bejelentések kivizsgálásának biztosítása folyamatos volt.
- Egyes területi hatóságok jelezték, hogy nagymértékben megemelkedett a tájékoztatásért, felvilágosításért a kormányhivatalok munkaügyi hatóságaihoz fordulók száma. A hatóság a járványhelyzettel összefüggésbe hozható kérdéseket a lehető leghamarabb igyekezett megválaszolni, a hatáskörébe nem tartozó, vagy azt meghaladó kérdéseket pedig haladéktalanul továbbította a megfelelő helyre.
- A rendőri szervek a járvány- és veszélyhelyzet jelentette pluszfeladatok miatt érthetően nem tudnak a korábbi számban és gyakorisággal rendőri segítséget nyújtani egy-egy halaszthatatlan helyszíni ellenőrzésnél.
- A harmadik negyedében a hatóság növelte ellenőrzési számát, így csökkentette a visszaesés mértékét.

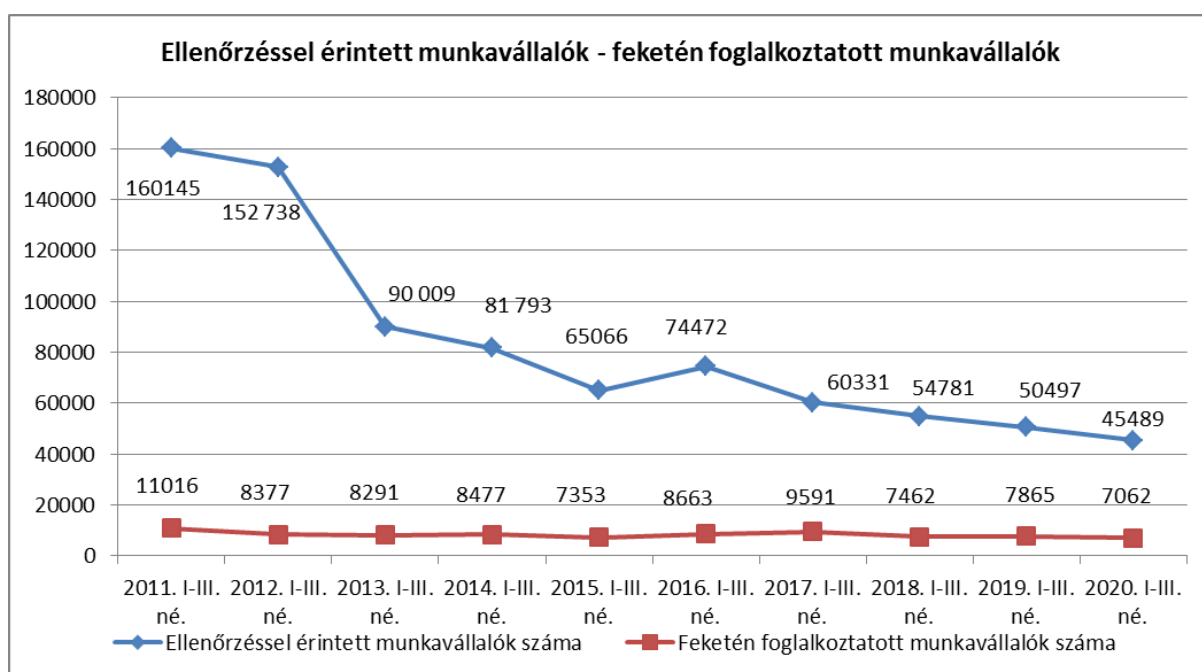
A koronavírus miatt kihirdetett veszélyhelyzet **egyéb** tapasztalatai:

- Több nagyüzem átmenetileg szüneteltette a termelést, a munkavállalók javarészt szabadságon, állásidőn voltak. A hatóság felé feltett kérdések alapján kiemelt figyelem irányult a munkaidőkeretben történő foglalkoztatásra.

Az ellenőrzési tapasztalatok szerint továbbra is meghatározó a **feketefoglalkoztatás**, mely a vizsgálatokkal érintett munkavállalók **15,52 %-át** tette ki (7 062 fő). Az ellenőrzéssel érintett munkavállalóhoz viszonyítva a **feketefoglalkoztatással érintett munkavállalók aránya szinte megegyezik a 2019. év első háromnegyed évében tapasztalt mértékkel**. Ez 2011-től

kezdvé a harmadik legmagasabb arány. Az elmúlt években az ellenőrzések eredményessége növekedett a munkaügyi ellenőrzések jelentős többsége olyan munkahelyekre irányul, ahol ténylegesen megsértik a munkavállalók jogait, vagyis hatékonyan történik az ellenőrzési célpontok kiválasztása. Hiába csökkent az ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma, ezzel egyidejűleg a feketefoglalkoztatással érintett munkavállalók száma arányaiban nem változott.

Összesen	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2017. I-III. né.	60331	9591	15,90%
2019. I-III. né.	50497	7865	15,58%
2020. I-III. né.	45489	7062	15,52%
2018. I-III. né.	54781	7462	13,62%
2016. I-III. né.	74472	8663	11,63%
2015. I-III. né.	65066	7353	11,30%
2014. I-III. né.	81 793	8477	10,36%
2013. I-III. né.	90 009	8291	9,21%
2011. I-III. né.	160145	11016	6,88%
2012. I-III. né.	152 738	8377	5,48%

Az építőipar adta az ágazatok közül az összes feketén foglalkoztatott munkavállaló 49 %-át (3 434 fő) ez az arány az elmúlt év első háromnegyedéhez képest jóval magasabb (40 %, 3 136 fő). Ehhez természetesen hozzájárult az, hogy az építőipart kevésbé érintették a koronavírus világjárvány következményei, így nem kényszerült olyan mértékű leállásra, mint például a vendéglátás.

A kifejezetten az ágazatban ellenőrzéssel érintett munkavállalókkal összevetve is növekedés tapasztalható (36,17 %-ról **37,42 %-ra** változott) és a 2019. évben mért mérséklődés már nem tapasztalható. Az építőipari vállalkozások felelősek a korábbi tapasztalatokkal megegyezően – így jelenleg is - a legtöbb munkavállaló bejelentésének elmulasztásáért.

Építőipar	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2018. I-III. né.	7087	2858	40,33%
2017. I-III. né.	8676	3492	40,25%
2020. I-III. né.	9178	3434	37,42%
2016. I-III. né.	9 069	3296	36,34%
2019. I-III. né.	8669	3136	36,17%
2013. I-III. né.	6 395	2309	36,11%
2014. I-III. né.	8 981	3157	35,15%
2015. I-III. né.	8 721	2543	29,16%
2011. I-III. né.	9 658	2132	22,07%
2012. I-III. né.	9 299	1635	17,58%

A mezőgazdaság 2011-től kezdve a legkedvezőbb számokat hozta az ágazatban ellenőrzéssel érintett munkavállalók és feketén foglalkoztatott munkavállalók arányának tekintetében (2020. szeptember 30-ig: 11,53 %, 358 fő). A feketén foglalkoztatott munkavállalók 5 %-a került ki ebből a szektorból, csakúgy, mint tavaly ilyenkor.

A rendkívül pozitív tapasztalat ellenére azonban meg kell jegyezni, hogy a mezőgazdaságban az egyik legingadozóbb a feketefoglalkoztatás mértéke, ami az ágazat speciális jellegére, ellenőrzési bonyolultságára vezethető vissza. A nagyobb és eldugottabb munkavégzési területek, a szezonális jelleg és az olykor nagyobb munkavállalói létszám jellemzi az ágazatot, ami az ellenőrzések szempontjából is eltérést jelent.

Mezőgazdaság	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2017. I-III. né.	2941	859	29,21%
2015. I-III. né.	1 936	437	22,57%
2016. I-III. né.	2 343	452	19,29%
2019. I-III. né.	2143	399	18,62%
2014. I-III. né.	3 947	640	16,21%
2012. I-III. né.	5 370	866	16,13%
2011. I-III. né.	4 496	667	14,84%
2013. I-III. né.	2 382	324	13,60%
2018. I-III. né.	3587	466	12,99%
2020. I-III. né.	3106	358	11,53%

A feldolgozóiparban az ellenőrzéssel érintett munkavállalók 5,96 %-a (357 fő) volt feketén foglalkoztatva, ami a 2019. szeptember 30-ig mértékhez képest növekedést mutat (4,35 %, 412 fő). A gépiparban az ellenőrzéssel érintett munkavállalók 2,08 %-át (136 fő) érintette a feketefoglalkoztatás, mely kevesebb, mint a 2019. évi hasonló időszakban mért adatok (2,99 %, 138 fő]. A gépiparban a korábbi tapasztalatokkal egyezően csekély mértékű a feketefoglalkoztatás. Ez arra vezethető vissza, hogy egy-egy nagy munkavállalói létszámot foglalkoztató ipari munkáltató fejlett és jól felkészült munkaügyi apparátussal rendelkezik.

Az összes feketén foglalkoztatott munkavállaló 7 %-a került ki a két szektorból, ami azonos a 2019. első háromnegyed évében mértékkel.

Feldolgozóipar	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2017. I-III. né.	8621	568	6,59%
2018. I-III. né.	6726	434	6,45%
2020. I-III. né.	5988	357	5,96%
2016. I-III. né.	15469	784	5,07%
2019. I-III. né.	9476	412	4,35%
2014. I-III. né.	17 145	622	3,63%
2015. I-III. né.	10164	362	3,56%
2013. I-III. né.	16 989	530	3,12%
2012. I-III. né.	27 184	783	2,88%
2011. I-III. né.	27439	686	2,50%

Gépipar	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2019. I-III. né.	4617	138	2,99%
2015. I-III. né.	8502	246	2,89%
2016. I-III. né.	10049	264	2,63%
2020. I-III. né.	6537	136	2,08%
2013. I-III. né.	13 339	222	1,66%
2017. I-III. né.	8442	139	1,65%
2014. I-III. né.	13 249	177	1,34%
2018. I-III. né.	6847	73	1,07%
2012. I-III. né.	34 757	256	0,74%
2011. I-III. né.	24897	163	0,65%

A **személy- és vagyonvédelmi** munkáltatók adták országos szinten 2020. szeptember 30-ig a feltárt „feketemunkások” **8 %-át (552 fő)**, ami a 2019. hasonló időszakában mért 13 %-hoz (1 042 fő) képest nagyobb csökkenés.

Az **ágazatban dolgozó munkavállalók 16,66 %-a volt feketén foglalkoztatva**, mely a 2019-ben mért 26,29 %-hoz képest ugyancsak **jelentős csökkenés**.

Vagyonvédelem	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2017. I-III. né.	3190	918	28,78%
2019. I-III. né.	3964	1042	26,29%
2016. I-III. né.	5 277	1124	21,30%
2013. I-III. né.	7 405	1362	18,39%
2018. I-III. né.	4418	809	18,31%
2011. I-III. né.	20 447	3727	18,23%
2020. I-III. né.	3313	552	16,66%
2014. I-III. né.	5 940	975	16,41%
2015. I-III. né.	6 456	1033	16,00%
2012. I-III. né.	12 288	1595	12,98%

A feketén foglalkoztatott munkavállalók ágazati megoszlását tekintve a **kereskedelmi vállalkozások részesedési aránya 6 % (422 fő) volt**, mely 2019. első háromnegyedéhez képest kisebb változás, akkor 7 % (575 fő) volt ez az adat.

Az ágazatban ellenőrzött munkavállalókra vetítve is csökkenés tapasztalható, mivel a kereskedelmi ágazatban dolgozók **10,09 %-át** foglalkoztatták a feketefoglalkoztatás valamelyik formájában, szemben a tavalyi év 11,75 %-ával.

Kereskedelem	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2019. I-III. né.	4894	575	11,75%
2017. I-III. né.	10670	1161	10,88%
2020. I-III. né.	4183	422	10,09%
2018. I-III. né.	7043	690	9,80%
2016. I-III. né.	8 919	766	8,59%
2014. I-III. né.	11 191	957	8,55%
2015. I-III. né.	8 389	676	8,06%
2013. I-III. né.	14 364	1013	7,05%
2012. I-III. né.	21 447	849	3,96%
2011. I-III. né.	21 158	808	3,82%

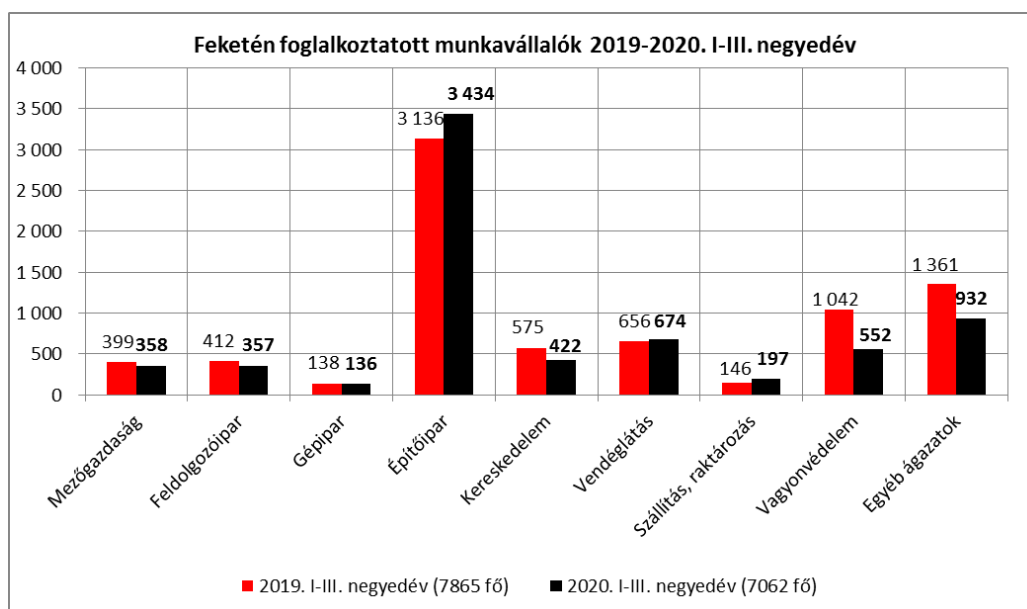
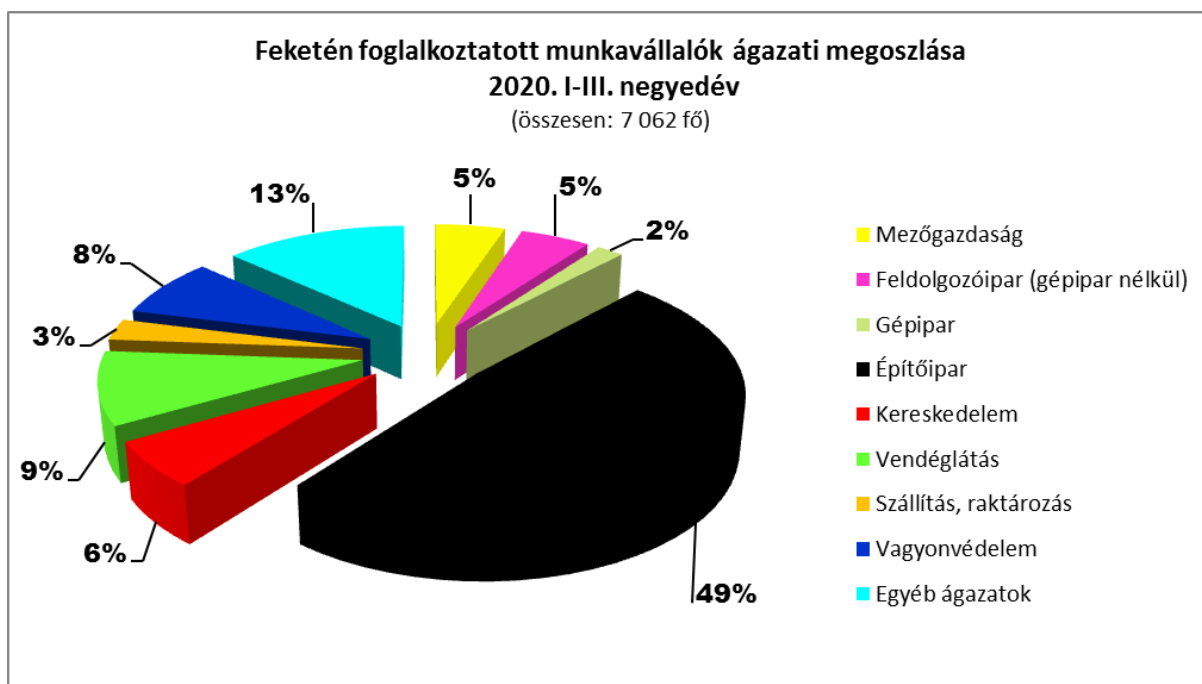
A feketefoglalkoztatás ágazatok közötti megoszlása tekintetében 9 %-ot tett ki a vendéglátás csakúgy, mint a tavalyi hasonló időszakban.

A **vendéglátásban negatív** a tapasztalat, mivel az ágazaton belül az ellenőrzéssel érintett munkavállalókra vetítve **2011. óta az idén volt a legmagasabb a feketén foglalkoztatottakra vonatkozó arányszám (17,80 %).**

Vendéglátás	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2020. I-III. né.	3786	674	17,80%
2018. I-III. né.	5689	983	17,28%
2017. I-III. né.	5583	935	16,75%
2016. I-III. né.	6 884	967	14,05%
2019. I-III. né.	4960	656	13,23%
2013. I-III. né.	8 588	1061	12,35%
2015. I-III. né.	5 842	720	12,32%
2014. I-III. né.	6 329	721	11,39%
2011. I-III. né.	12 334	1201	9,74%
2012. I-III. né.	10 146	920	9,07%

Összességében megállapítható, hogy az ellenőrzéssel érintett munkavállalókhöz viszonyítva a feketefoglalkoztatással érintett munkavállalók aránya a vizsgált időszakot figyelembe véve 2011-től kezdve 2020. I. háromnegyed évében volt a harmadik legmagasabb.

A feketefoglalkoztatás aránya az ellenőrzéssel érintett munkavállalókra vetítve vegyes képet fest. A mezőgazdaságban, a gépiparban, a vagyonvédelemben és a kereskedelemben csökkent, az építőiparban, feldolgozóiparban, vendéglátásban nőtt a feketefoglalkoztatás. A **vendéglátásban 2011. óta nem tapasztalt magas, a mezőgazdaságban pedig éppen ellenkezőleg 2011. óta nem tapasztalt alacsony arányszám volt megfigyelhető.** Az építőipar továbbra is a **legfertőzöttebb** ágazat a szabálytalanság szempontjából.

A feketefoglalkoztatás valamennyi formája a társadalom részére káros. Negatív hatással van a költségvetési bevételekre, igazságtalan versenyhelyzetet teremt, a munkavállalók alapvető garanciális jogait sérti, veszélyezteti az egyének nyugdíj- és társadalombiztosítási ellátását.

A feketefoglalkoztatással kapcsolatosan továbbra is megállapítható, hogy a **bejelentés elmulasztása** a leggyakoribb szabálytalanság, mely mind klasszikus munkaviszony, mind egyszerűsített foglalkoztatás keretein belül előfordul.

A nehezen megközelíthető munkahelyeken (különösen az építőipar, a mezőgazdaság, és a vagyonvédelem területén) a munkáltatók bíznak az ellenőrzések elmaradásában és sokszor tudatosan nem jelentik be a munkavállalókat. Ugyancsak nagy valószínűséggel fordul elő feketemunka olyan ágazatokban (főként vendéglátás és szolgáltatás), ahol a tevékenység végzése a késő délutáni, esti, hajnali órákban, illetve hétvégén történik, mivel nem számítanak munkaügyi ellenőrzésre.

Általános tapasztalat, hogy az elmúlt években a munkáltatói járulékterhek folyamatos csökkenése nem eredményezte a fekete foglalkoztatás jelentős változását, mivel számos munkáltató nem változtatott „jól bevált” gyakorlatán tekintettel többek között az alacsony ellenőrzési fenyegetettségre is.

Vas megyében például a bejelentési kötelezettséget elmulasztó munkáltatók jellemzően tisztában vannak a jogszabályi előírásokkal, ugyanakkor a rövid időtartamú munkáknál, vagy a kieső helyeken történő munkavégzésnél – bízva az ellenőrzés elmaradásában – nem tesznek eleget bejelentési kötelezettségüknek. Ilyenkor a feketefoglalkoztatás legtöbbször csak az ellenőrzés napjára bizonyítható.

Egyszerűsített foglalkoztatás esetén a bejelentés elmulasztása hátterében továbbra is a – a 2010. év óta változatlan, nem túl kimagasló összegben meghatározott - közterhek befizetésének elkerülésére, illetve az egyszerűsített foglalkoztatás időbeli korlátainak kijátszására irányuló szándék húzódik meg. A bejelentés nélküli foglalkoztatás gyakran csak az ellenőrzés napjára állapítható meg, ugyanakkor számos ügyben előfordult, hogy a szabálytalanság nem az ellenőrzés napját érintette, hanem egy korábbi időszakot, amelynek feltárása leginkább a munkáltató vagy a munkavállalók által bemutatott munkaidő-nyilvántartások és bejelentések összehasonlításával, valamint a munkavállalók tanúvallomásaival lehetséges. Ezekben az esetekben többnyire hosszabb ideig foglalkoztatnak rendszeresen alkalmi munkavállalókat, de a bejelentések egy-egy napra elmaradnak.

A hosszú távú, folyamatos egyszerűsített foglalkoztatás egyik módja, hogy az egyik cég 15 napon keresztül, és az ugyanazon tulajdonosi háttérrel rendelkező másik cég szintén 15 napon keresztül foglalkoztatja a munkavállalót, ezzel lefedve a teljes naptári hónapot.

Jellemző az is, hogy alkalmi jogviszonyban már foglalkoztatta a munkáltató a munkavállalót, ezzel egy időszakot „le tud fedni” és ezért arra hivatkozik, hogy pont az ellenőrzéskor nincs bejelentve a munkavállaló jogviszonya. A munkáltatók gyakran próbálják elmosni felelősségüket azzal, hogy arra hivatkoznak, hogy korábban jogszerűen megtették a jogviszony bejelentést csak éppen az ellenőrzéskor mulasztották azt el.

Nógrád megyében találkoztak olyan esetekkel, ahol a munkáltató, mint magánszemély foglalkoztatta a munkavállalókat. Egy esetben a munkáltató arra hivatkozott, hogy a vállalkozói tevékenységének bejegyzése még folyamatban volt, de a munkát már elvállalta, azt el kellett végeznie, ezért a munkavállaló foglalkoztatását nem tudta bejelenteni vállalkozóként, magánszemélyként pedig nem tette meg.

Egy másik ilyen esetben a munkáltató egyéni vállalkozó volt, azonban a vállalkozói tevékenységét szüneteltetni kezdte, de kapott egy sürgős munkát, amit el akart végezni, így magánszemélyként tette azt és foglalkoztatott egy fő munkavállalót bejelentés nélkül.

Részmunkaidős bejelentés, teljes munkaidős foglalkoztatás mellett meglehetősen gyakori szabálytalanság, de az esetek döntő többségében a bizonyítás nagyon nehéz, mivel a munkájukat féltő munkavállalók nem mernek a munkáltatójuk ellen nyilatkozni, így a szabálytalansággal kapcsolatban magas a látencia. Ezen jogsértés feltárása legtöbbször csak megszűnt jogviszonyú munkavállalók esetében eredményes, amikor a volt munkavállalók már felfedik foglalkoztatásuk valós körülményeit.

A heti 10 órás, 20-25-30 órás részmunkaidős bejelentés mellett a heti 40 órás foglalkoztatás során a munkáltatók több havi munkaidőkeretet alkalmaznak, hogy leplezzék a

szabálytalanságot. A bizonyítást nehezíti, hogy a munkavállalók általában nem nyilatkoznak munkáltatójukkal szemben, illetve a munkavállalókat a nyilatkozattételre kioktatják.

Zala megyében több ágazatban (pl. vagyonvédelemben, vendéglátásban, kereskedelembe, építőiparban) is találtak részmunkaidős foglalkoztatással, ahol a tényleges foglalkoztatás a szerződésben megjelöltnél hosszabb munkaidőben történik és a részmunkaidős szerződés csak a közterhek elkerülése céljából született, azonban nagyon nehéz ezeknek a jogsértéseknek a tettenérése abban az esetben, ha a munkavállaló egyetértésével történik az ilyen jellegű foglalkoztatás.

Munkaszerződés nélküli foglalkoztatás során azok a munkáltatók, melyek nem akarnak feketén foglalkoztatni elsődlegesnek tekintik a bejelentést, mivel az a cél, hogy a munkavállaló minél előbb munkába álljon. A munkaszerződések írásba foglalását „idő hiányában” későbbre halasztják, és ilyenkor előfordul, hogy az végérvényesen feledésbe merül.

Ritkábban fordul elő a **színeli szerződéssel** történő foglalkoztatás, mely az esetek többségében ma már a jogszabályok téves alkalmazására vezethető vissza.

Harmadik országbeliek szabálytalan foglalkoztatása rendszerint a munkavállalási engedély teljes hiányával, vagy más munkáltatóhoz szóló, vagy lejárt engedéllyel valósult meg.

A **munkaidővel, pihenőidővel és rendkívüli munkavégzéssel** kapcsolatos jogsértések **8 620 főt** érintettek 2020. szeptember 30-ig, ami 2019. ugyanezen időszakában mért 9 691 főhöz képest csökkenés.

A **leggyakoribb** szabálytalanság a **munkaidő-beosztás hiánya**, melynek hátterében egyrészt a jogszabályok ismeretének hiánya, másrészt a rendkívüli munkavégzés leplezésére irányuló szándék áll. Szintén nagy munkavállalói létszámot érintett a munkaidőkeret esetén a kezdő és befejező időpont írásbeli meghatározásának elmaradása, **ami gyakorlatilag mind a munkavállaló, mind a hatóság számára ellenőrizhetetlenné teszi például a munkaidőkereten felüli rendkívüli munkavégzést, és így annak ellentételezését is (munkabér, szabadidő).**

A korábbi évekhez hasonlóan a **munkaidő-nyilvántartás hiányával**, vagy adatainak **valótlan rögzítésével** kapcsolatos szabálytalanságok szintén gyakoriak voltak. 2020. szeptember 30-ig a főbb jogsértéssel érintett munkavállalók **közel harmadát (9 809 fő)** érintették, tavaly ilyenkor ez az adat 11 454 fő volt.

A **munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos jogsértések elfedik az esetleges munkabérrel, munkaidővel, illetve pihenőidővel kapcsolatos szabálytalanságokat is.** A munkaidő nyilvántartás hiányossága, vagy hiánya miatt csak nehézkesen, vagy nem ellenőrizhető a pihenőidőre, pihenőnapra, munkaszüneti napon történő munkavégzésre vonatkozó szabályok betartása és a pótlékfizetés teljesítése, tehát közvetetten a munkavállalók alapvető jogai sérülnek.

A munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos szabályok megszegése esetében három munkáltatói hozzáállás különböztethető meg.

A munkáltatók egy része nincs tisztában a foglalkoztatásra vonatkozó szabályokkal, így az ide vonatkozó rendelkezéseket sem tartja be.

A munkáltatók másik része tisztában van vele, hogy a munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos szabálytalanság feltárásakor kisebb mértékű szankcióval számolhat, így nem fektet hangsúlyt a szabályok betartására.

A harmadik csoport egyéb szabálytalanságot leplez. Leggyakrabban például a bérpótlék fizetési kötelezettséget játsszák ki, mivel nyilvántartás hiányában ez már csak nehezen ellenőrizhető eredményesen. Számos esetben áll fenn a gyanúja annak is, hogy a munkavállalókat a megengedettnél többet foglalkoztatják, azonban ez a munkaidő-nyilvántartás hiányában szintén csak egyéb bizonyítékokkal, nehézkesen bizonyítható. A munkavállalók a munkahely elvesztéstől való félelmükben védik a munkáltatót, a szabálytalanság így több esetben rejtve marad a hatóság előtt.

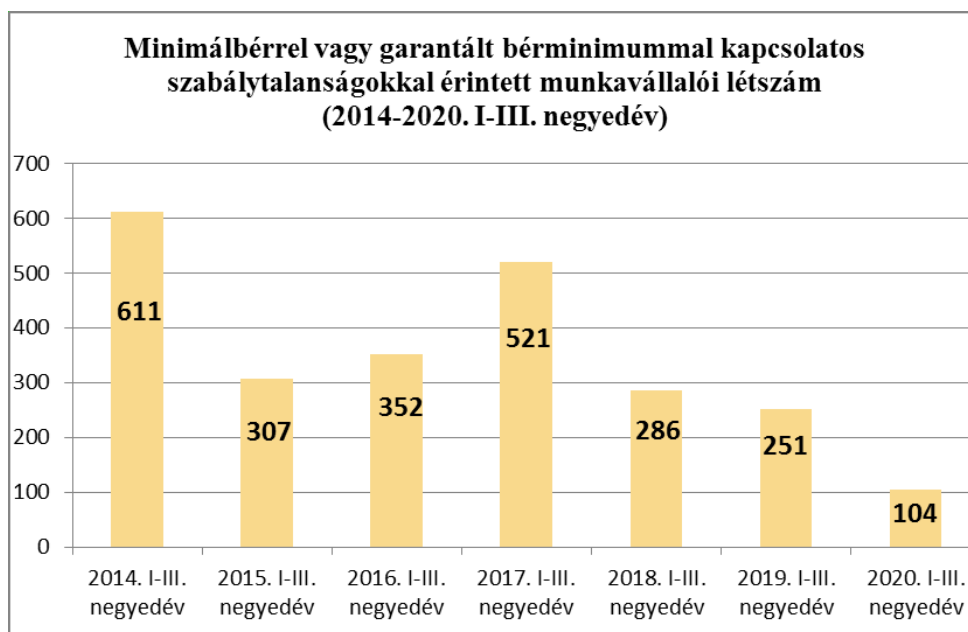
Somogy megyei tapasztalat - főleg a vagyonvédelmi ágazatban -, hogy a munkavállaló által teljesített munkaidővel kapcsolatos adatok a munkavállaló tényleges munkavégzési helyétől eltérő helyszínen (általában a munkáltató székhelyén) kerülnek rögzítésre úgy, hogy a munkavállaló ezen adatokat telefonon közli, és a közlést fogadó rögzíti azokat. Ugyan a rögzítés ezen esetekben naprakész (vagyis ténylegesen a munkavégzés megkezdésekor, illetve annak befejezésekor történik), ugyanakkor az ilyen formában kialakult gyakorlat nem felel meg a vonatkozó jogszabályi rendelkezések által támasztott követelményeknek, hiszen a munkaidő-nyilvántartásnak (fő szabály szerint) a munkavégzés helyszínén kell lennie.

A **munkabérrel kapcsolatos jogsértésekkel** érintett munkavállalói létszám szinte változatlan (2019. szeptember 30-ig: 4 646 fő 2020. szeptember 30-ig: **4 375 fő**).

Ezek közül a legjelentősebb **a munkabér határidőben történő megfizetésének elmaradása**, illetve a **pótlékokra vonatkozó szabályok megszegése** volt. Több esetben megállapítást nyert, hogy a munkabérrel adott elszámolás nem felelt meg a jogszabályi előírásoknak, nem volt megállapítható, hogy a munkáltató az alaphízen felül milyen pótlékokat számolt el a munkavállalóknak. Gyakori, hogy az írásbeli tájékoztatások nem alkalmasak az elszámolás helyességének ellenőrzésére, mivel a rajtuk szereplő adatok eltérnek az elméletileg az elszámolás alapjául szolgáló munkaidő-nyilvántartásokon vezetettéktől. A bérjegyzék kiadásának hiánya súlyosabb visszaéléseket rejthet akár a bejelentés nélküli foglalkoztatás egyik „biztos előjele” is lehet.

A munkaügyi hatóság a vonatkozó törvényi rendelkezés szerint **a munkabért nem, vagy nem időben fizető munkáltató részére minden esetben lehetőséget biztosít arra, hogy az eljárás során az elmaradt bért egy kitűzött határidőn belül megfizesse**, melynek következtében mentesül az egyébként kötelező munkaügyi bírság megfizetése alól. **A hatóság ily módon is tudja segíteni azt, hogy a munkáltató a munkavállalók jogszerűen járó munkabérének kifizetésére és ne egy esetleges bírságösszeg kiegyenlítésére fordítsa anyagi erőforrásait.**

2020. évtől tovább növekedett a minimálbér és garantált bérminimum összege a 367/2019. (XII.30.) Korm. rendelet értelmében, így a munkaügyi hatóság **fokozottan ellenőrizte** a vonatkozó jogszabályi előírások betartását. Az ilyen jellegű jogsértéssel érintett munkavállalók száma 40 %-kal csökkent 2019-hez képest (2019. szeptember 30-ig 251 fő; 2020. szeptember 30-ig: **104 fő**), ami tovább erősíti az elmúlt évek tapasztalatát, mely szerint a minimálbérrel és a garantált bérminimummal kapcsolatos szabálytalanságok **továbbra sem jellemzőek**.

Példa: Győr-Moson-Sopron megyében egy közúti áruszállító munkáltatóra vonatkozóan bejelentést tett egy megszüntetett munkaviszonyú munkavállaló azzal kapcsolatban, hogy 2020. május hónapban a munkáltató nem fizette ki az állásidőre járó alaphétet.

Az ellenőrzés a bejelentést alaposnak találta, mert megállapítást nyert, hogy a munkáltató valóban nem fizette ki a foglalkoztatásában álló diszpécser munkakörű munkavállaló részére az állásidőre járó alaphétet 2020. május hónapra vonatkozóan.

A veszélyhelyzet miatt a munkáltató 2020. április 1. napjától nem tudott munkát biztosítani a fióktelepen az áru fuvarozást támogató tevékenységet végző munkavállalók részére. Ez a helyzet azért állt elő, mivel a munkáltató által foglalkoztatott gépjárművezetők többségében külföldi állampolgárok voltak és a kialakult járványhelyzet megfékezésére létrehozott korlátozó intézkedések miatt nem folytatták a munkájukat és – attól tartva, hogy egy esetleges teljes határizár miatt nem mehetnek haza a családjukhoz, illetve visszautazásukkor karanténba kerülnek – haza kívántak utazni. A munkáltató megszervezte a gépjárművezető munkakörű munkavállalók hazautaztatását és a fióktelepet bezárták.

2020. május hónapban viszont elkezdődött a gépjárműpark előkészítése az esetleges újraindulás céljából, és a fióktelepen heti 8 órában már megvalósult a foglalkoztatás. A munkáltató a munkavállalót nem osztotta be munkavégzésre és nem fizette ki részére az állásidőre járó alaphétet 2020. május hónapra vonatkozóan, arra való hivatkozással, hogy elháríthatatlan külső ok miatt nem tudnak neki munkát biztosítani.

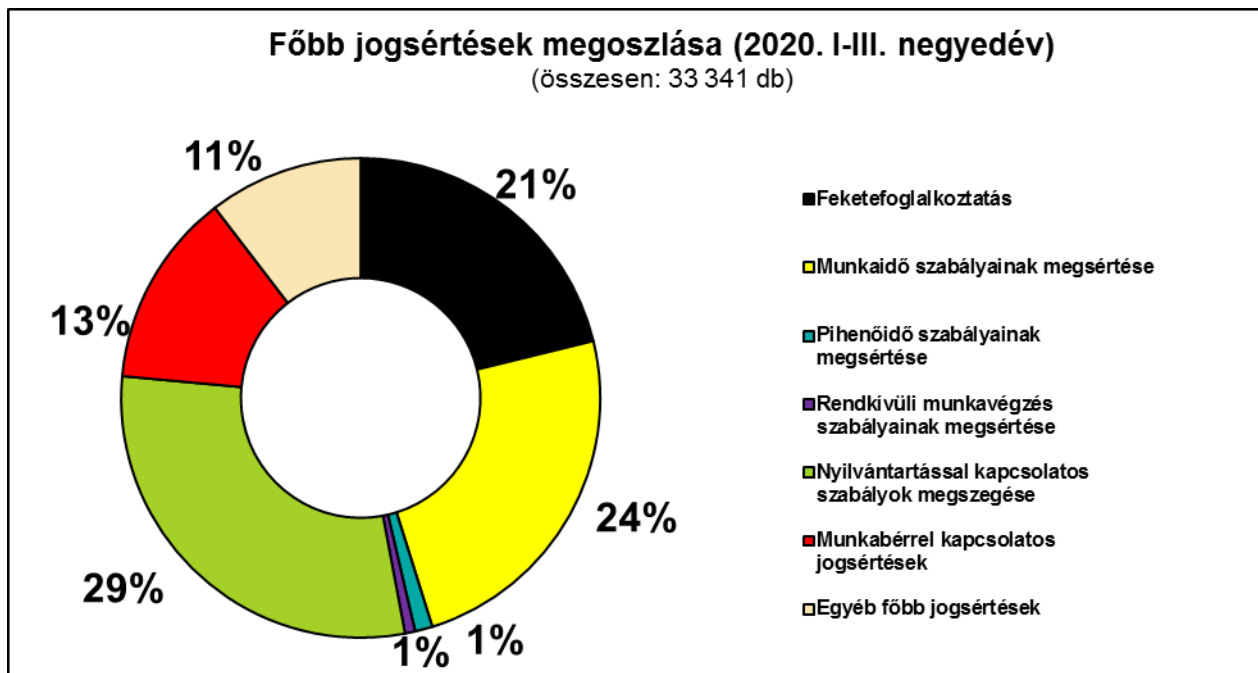
2020. május hónapra vonatkozóan elháríthatatlan külső ok fennállta nem volt megállapítható, mivel a veszélyhelyzet ideje alatt az áru fuvarozás nem került hatósági korlátozás alá, jogszabály nem tiltotta meg a munkáltató működését, nem tiltotta meg a foglalkoztatottak jelenlétét a munkavégzési helyeken, illetve nem tiltotta el őket a munkavégzéstől, és a fióktelepen más munkavállaló foglalkoztatása már megvalósult, így megfelelő munkaszervezéssel a bejelentést tett munkavállaló foglalkoztatása is lehetséges lett volna. Az ellenőrzést követően a munkáltató jogi képviselője 2020. augusztus hónapban megküldte a munkavállaló 2020. május havi munkabérének kifizetését igazoló hóközi jegyzéket és banki átutalási bizonylatot.

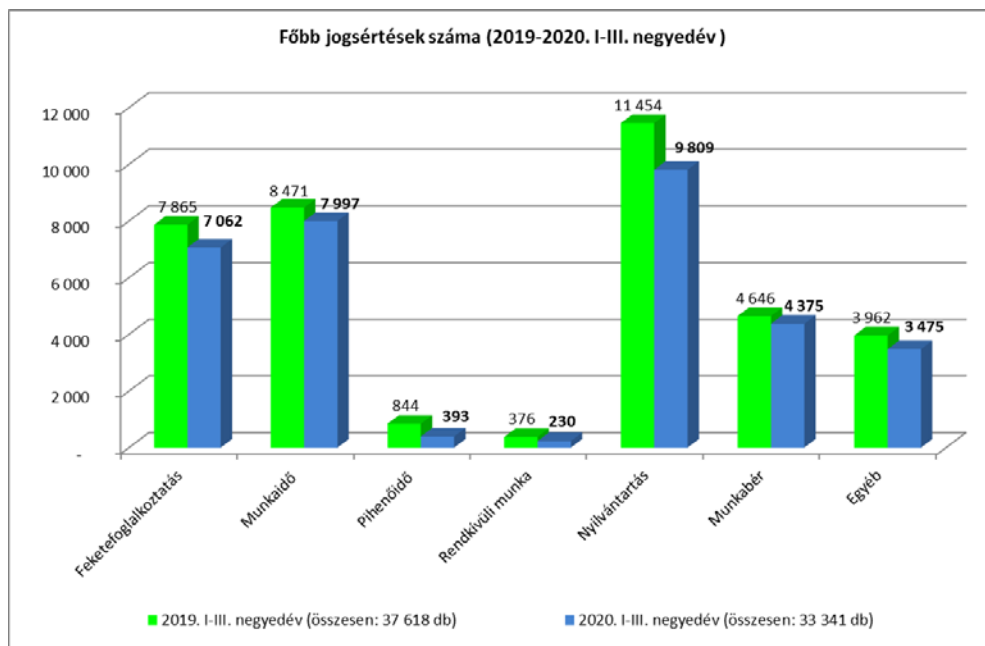
Jelentős számban előforduló munkaügyi szabálytalanság a foglalkoztatásra irányuló jogviszony megszűnésével összefüggő – a munkavállalót megillető – **igazolások kiadásának**, valamint a munkaviszony megszűnéséhez, megszüntetéséhez kapcsolódó **elszámolásnak az elmaradása.**

A tapasztalatok szerint a munkáltatók gyakran a vélt vagy valós sérelemre hivatkozva visszatartják a munkavállalót megillető igazolásokat, továbbá nem fizetik ki az utolsó havi munkabérüket, nem számolnak el a munkavállalóval. Ezen jogsértések szinte mindegyike szándékos. Az is előfordult már, hogy a munkavállaló akkor szembesül azzal, hogy bejelentés nélkül foglalkoztatták, mikor a munkavégzést követően a munkáltató nem adja ki a kilépő igazolásokat.

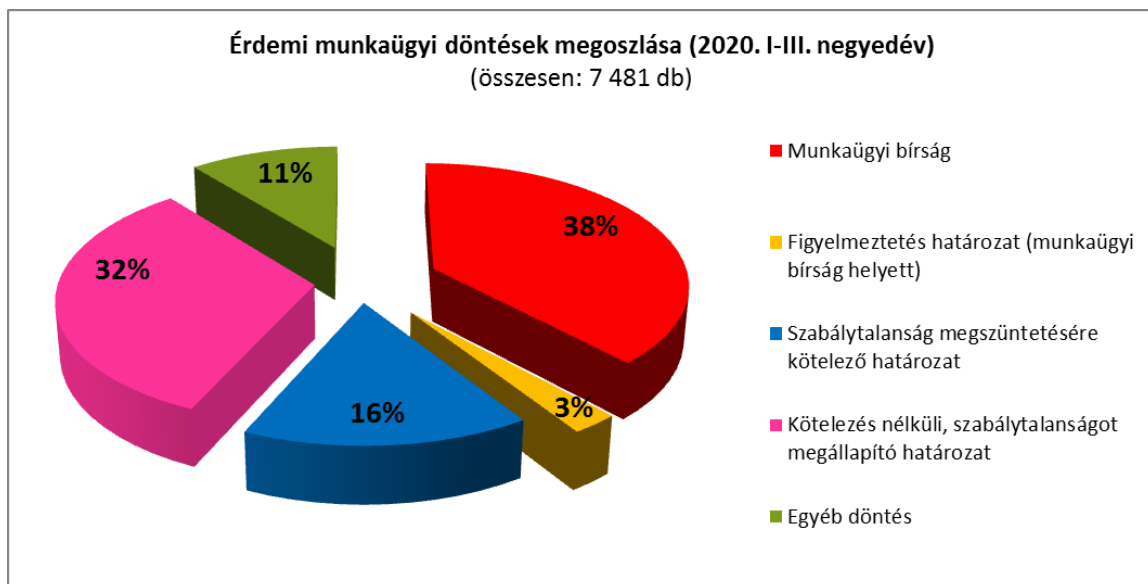
Csökken a 2019. első háromnegyedévi adatokhoz képest **a szabadsággal kapcsolatos jogsértésekkel** érintett munkavállalók száma (2 249 főről, **1 521 főre**). A szabadsággal kapcsolatos szabálytalanságok két leggyakoribb esete, hogy a nyilvántartáson „kiírt” szabadságot a munkáltató ténylegesen nem adja ki, a munkavállalók valójában munkát végeznek, valamint, hogy a munkáltatók a törvény előírásainak megfelelően nem biztosítják a munkavállalónak a naptári évben egy alkalommal, a legalább tizennégy nap egybefüggő munkavégzés alóli mentesülést. Vas megyében ez utóbbi szabálytalanság kiküszöbölésére a munkáltatók közül egyre többen élnek a jogszabályban biztosított lehetőséggel, és írásbeli megállapodást kötnek a munkavállalóikkal, hogy nem kérik az egybefüggő tizennégy nap munkavégzési és rendelkezésre állási kötelezettség alóli mentesítést.

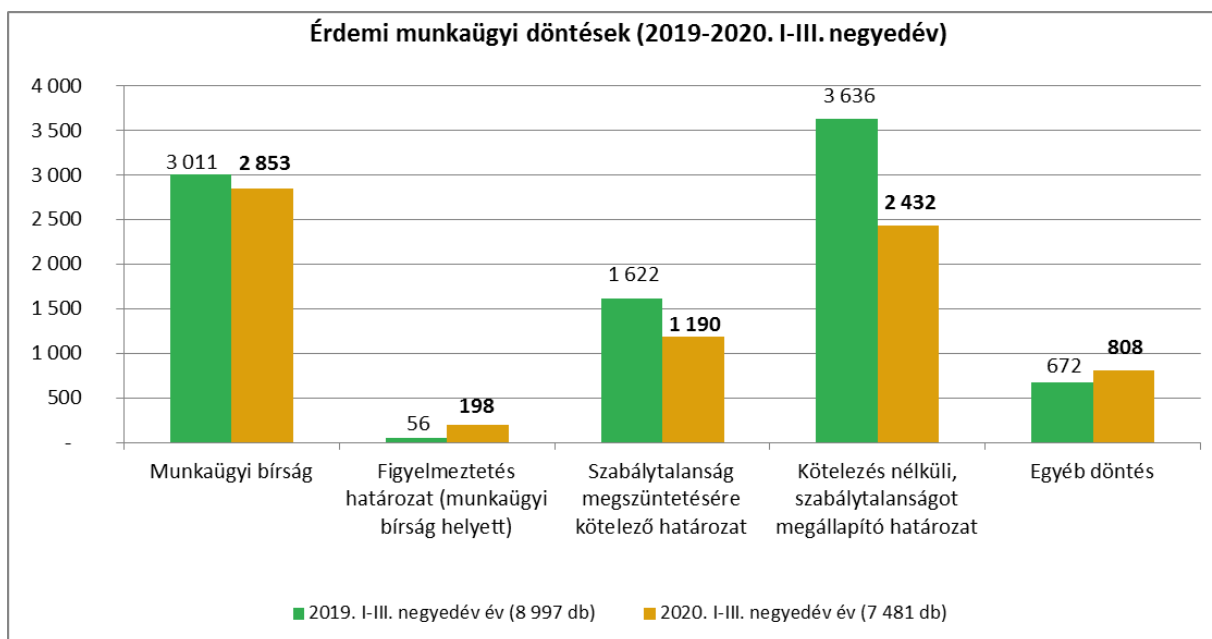
A szabadságra vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzése összetettebb, mert a munkáltatók „papíron” legtöbbször a jogszabályi előírásoknak megfelelően adják ki a szabadságokat, csak a helyszínen felvett munkavállalói tanúnyilatkozatokból, illetve egyéb bizonyítékokból derül ki az, hogy a szabadságként nyilvántartott napokon ténylegesen munkavégzés történt. A munkáltatók a szabálytalanságok feltárását követően gyakran a gazdasági helyzetükre, hirtelen jött megrendelésekre, egyéb nem várt eseményekre hivatkoznak a szabadságok kiadásának elmaradásakor, vagy azzal magyarázzák a jogsértést, hogy a munkavállaló nem akarta kivenni a szabadságát.

2020. szeptember 30-ig **2 853** esetben szabtak ki az elsőfokú munkaügyi hatóságok **munkaügyi bírságot**, összesen **474 990 000 összegben**. Több ízben **szabálytalanság megszüntetésére kötelezés** (1 190 db), valamint szabálytalanságot megállapító határozat (2 432 db) született. **Az érdemi döntések 65 %-a tehát anyagi szankció nélküli intézkedés volt.** A munkaviszony bejelentésének elmulasztása 2018. január 1. napjától kezdve ismét kötelező munkaügyi bírságot von maga után. **A munkaügyi bírságok túlnyomó többsége feketefoglalkoztatás miatt került kiszabásra.**

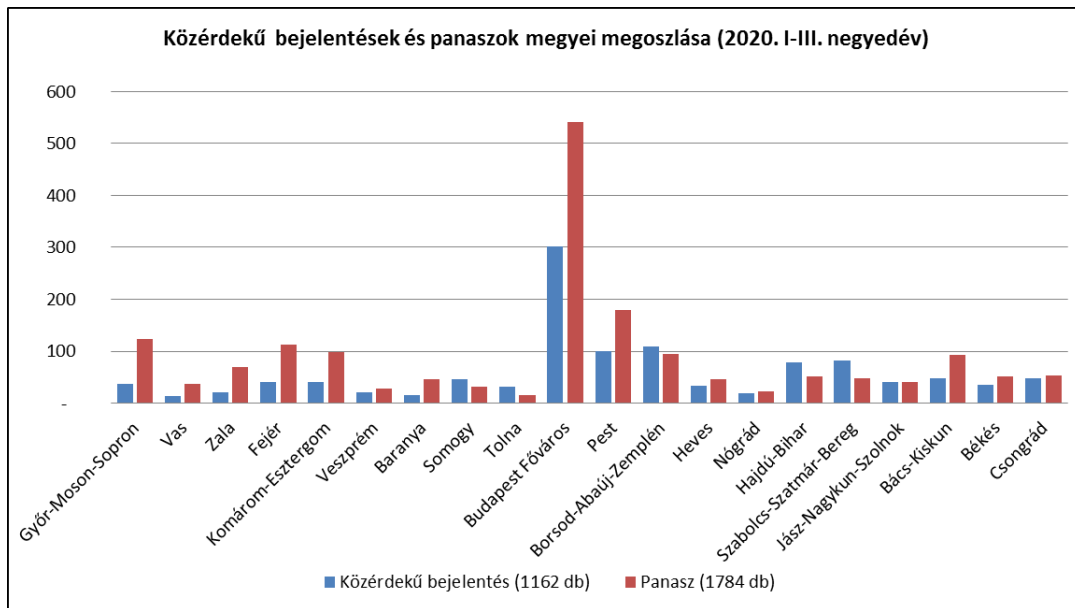
Kis mértékben csökkent 2020-ban a közérdekű bejelentések és a panaszok száma (2019. első háromnegyedév: 3 180 db, 2020. első háromnegyedév: **2 946 db**).

A beadványok megoszlási aránya: **61 % panasz; 39 % közérdekű bejelentés**. Elmondható tehát, hogy a hatósághoz több munkavállaló fordult, akik konkrét, beazonosítható egyéni jogséremlük miatt kértek segítséget, ami a hatóság munkájába vetett bizalomra is utal.

A legtöbb jelzés a vizsgált időszakban a **jogviszony megszűnésekor kiadandó igazolásokkal, elszámolásokkal** összefüggésben érkezett, melyek nagy része panaszként jutott el a hatósághoz. A második legtöbb megkeresés a **feketefoglalkoztatással** kapcsolatosan fordult elő, melynek 56 %-a közérdekű bejelentés formájában jutott a hatóság tudomására (közérdekű bejelentés: olyan körülményre hívja fel a figyelmet, amelynek orvoslása vagy megszüntetése a közösség érdekét szolgálja). A harmadik legtöbb bejelentés a **munkabér** tárgyában érkezett, melynek 72 %-a szintén munkavállalói panasz alapján kerül a hatóság látókörébe.

Példa: Névtelen közérdekű bejelentés alapján 2020. szeptember elején helyszíni ellenőrzést tartottunk egy budapesti csomagolóüzemben. A bejelentés szerint az üzemben 20-22 főt feketén foglalkoztatnak csomagok összekészítése munkakörben. Az ellenőrzésen 5 fő munkaügyi ellenőr vett részt a kerületi rendőrség támogatásával.

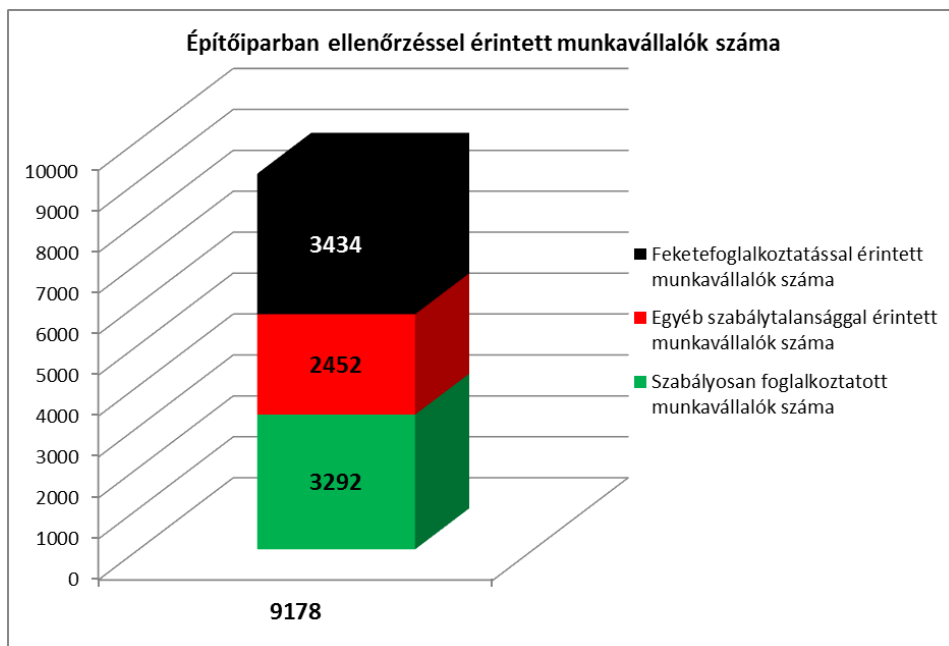
A helyszíni ellenőrzésen 21 főt találtak munkavégzés közben, akiket adóhatósági bejelentés nélkül foglalkoztatott a munkáltató. A munkavállalók egy része már hónapok óta így dolgozott. Az ellenőrök a 21 főből 17 főt tudtak tanúként meghallgatni a helyszínen, mert 4 munkavállaló siketnéma volt, akik meghallgatása jeltolmács hiányában a helyszínen nem volt lehetséges. A helyszínen jelen volt a munkáltató képviselője, aki elismerte a szabálytalan foglalkoztatást és ígéretet tett annak mielőbbi rendezésére (adóhatósági bejelentés pótlására és a szerződések utólagos írásba foglalására). Az eset jó példa arra, hogy esetenként a névtelen bejelentések, melyek kellően konkrétak is elvezethetnek egy súlyos szabálytalansághoz. Különösen súlyos az esetben, hogy több hátrányos helyzetű munkavállalót is így alkalmazott a munkáltató, és, hogy a dolgozók többsége már hónapok óta bejelentés nélkül volt foglalkoztatva, illetve, hogy egyértelműen a szabálytalan foglalkoztatás volt a munkáltató célja, hiszen az üzemben dolgozó valamennyi munkavállalóját bejelentés nélkül alkalmazta.

2. Az ellenőrzések összesített tapasztalatai*

a) Építőipar

A munkaügyi ellenőrzések 34 %-át ebben az ágazatban tartották 2020. szeptember 30-ig (3 556 db). A munkáltatók által elkövetett súlyos szabálytalanságok 2 753 db intézkedést, valamint 1 445 db munkaügyi bírságot vontak maguk után 227 055 000 Ft összegben. Az 9 178 munkavállalóból 5 886 főt érintett valamilyen munkaügyi szabálytalanság. Az ágazatban 3 434 munkavállalót foglalkoztattak feketén így az ellenőrzéssel érintett munkavállalókhöz viszonyítva **itt volt a legnagyobb arányú a feketefoglalkoztatás.**

Általánosságban elmondható, hogy sok megyében tovább folytatódik a korábbi évek tendenciája, amely alapján több nagyobb beruházás (munkásszállók, társasházak, lakóparkok építése, útépítések stb.) is kezdődött, illetve 2020. évben is folytatódott.

Az ágazatban a **feketefoglalkoztatás a legtipikusabb szabálytalanság**, e miatt adták ki a legtöbb intézkedést és a legmarkánsabb munkavállalói érintettség volt tapasztalható mind az építőipart érintő egyéb jogsértésekhez, mind a többi ágazat feketefoglalkoztatási adataihoz mérten.

A feketefoglalkoztatás szerkezeti megoszlása kapcsán megállapítható, hogy legtipikusabb formája a munkaviszonyhoz, illetve egyszerűsített foglalkoztatáshoz kapcsolódó bejelentés hiánya, egyéb formái (pl.: színlelt szerződéssel történő foglalkoztatás) az építőipar területén nem jellemzők. A legtöbb esetben a segédmunkás munkakört betöltő munkavállalókat foglalkoztatják bejelentés nélkül. Számos esetben volt jellemző, hogy a munkáltatók a helyszíni ellenőrzést megelőző napokra nem jelentették be a munkavállalókat.

A bejelentés nélküli foglalkoztatások során a munkáltató(k) és a munkavállaló(k) között leggyakrabban szóban történik megállapodás a munkavégzésről, valamint a munkabérre, a munkaidőre, a pihenőidőre vonatkozóan, írásos munkaszerződést a felek nem kötnek. A munkáltatók részéről a szabálytalanság – az esetek döntő hányadában – tudatos, de a

*

Forrás: a munkaügyi hatóságok 2020 első háromnegyed éves beszámolóí

bizonyítási eljárás során a jogsértést a legtöbben elismerik, a bejelentéseket utólag, visszamenőlegesen megteszik.

Az építőipar területén a 2020. első háromnegyedévben végzett ellenőrzések alapján a munkavállalók több mint 1/3 része feketén dolgozik.

A másik leggyakoribb szabálytalanság, hogy az építőipari munkáltatóknál **nagyon gyakori, hogy egyáltalán nem vezetnek munkaidő-nyilvántartást**, azok nincsenek a munkavégzés helyén, mely kis részben az ágazat sajátosságából adódó mobil munkavégzési helyekre vezethető vissza, másik részről pedig a feketefoglalkoztatás következménye. Általában arra hivatkoznak, hogy a munkaterületen nem tudják megfelelően tárolni a nyilvántartást, jellemzően emiatt nem tudnak bemutatni jelenléti ívet az ellenőrzések alkalmával.

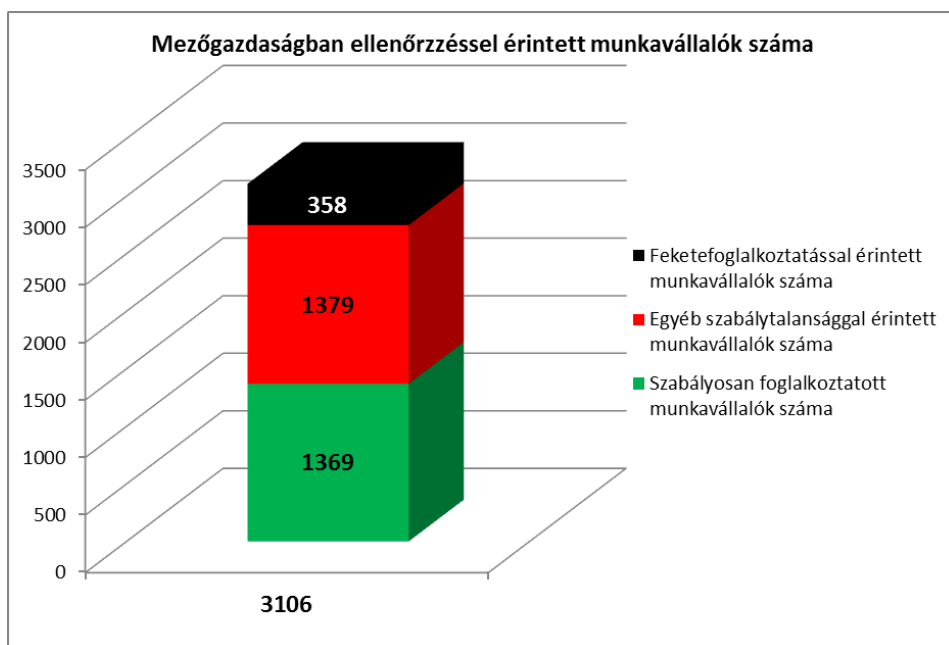
Komárom-Esztergom megyei tapasztalat szerint a magasabb képzettséget igénylő munkát végző munkavállalókat érintően változatlanul kevés a szabálytalanság, míg pl. a segédmunkát végzőket érintően magas a feketemunka aránya. A munkavégzés helye folyamatosan változik, a foglalkoztatási idő viszonylag rövid. A munkáltatók megkísérlik a bejelentés nélküli foglalkoztatást, remélve, hogy nem lesz helyszíni ellenőrzés. Az építőiparban a munkaterületek adottságai miatt könnyebb elbújni, elrejtőzni, illetve elfutni a munkavégzési helyről, így a munkáltatók a munkavállalókkal együttműködve megbeszélik a „teendőket” egy esetleges ellenőrzés során. Bejelentés nélkül foglalkoztatott munkavállalókat érintően a munkáltatók próbamunkára, próbanapra hivatkozva alkalmazták a dolgozókat szóbeli megállapodás alapján.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a közérdekű bejelentések jelentős része vonatkozik „kontár” természetes személyekre, akik jellemzően kisebb építőipari munkákat végeznek csekély létszámú bejelentés nélkül foglalkoztatott munkavállaló bevonásával vagy alkalmazott nélkül.

Példa: Zala megyében 2020. július végén egy múzeum felújítási munkaterületen került sor munkaügyi ellenőrzésre egy egyéni vállalkozó vonatkozásában. A munkáltató 6 munkavállalót foglalkoztatott egyszerűsített foglalkoztatás keretében az ellenőrzés napján segédmunkás munkakörben, nettó 7.410,- Ft/nap munkabér ellenében. A 6 munkavállaló egyszerűsített munkaviszonyát a munkavégzés és a munkaügyi ellenőrzés megkezdése előtt a munkáltató nem jelentette be az illetékes adóhatóság felé, írásba foglalt munkaszerződést sem kötöttek a felek. A munkáltató az ellenőrzés hatására később pótolta a munkavállalók adóhatóság felé történő bejelentését.

b) Mezőgazdaság

A mezőgazdasági ágazatra 2020-ban az ellenőrzések 7 %-a esett (689 db), összesen 274 intézkedés történt és 103 db munkaügyi bírság kiszabására került sor 22 360 000 Ft összegben. Az ellenőrzött 3 106 munkavállalóból 1 737 főt érintett valamilyen szabálytalanság, ebből a feketén foglalkoztatott munkavállalók 358 főt tettek ki.

A mezőgazdasági munkák gyakran a műúttól távolabb, az idegennek szinte fellelhetetlen, szélsőséges időjárási viszonyok mellett nehezen megközelíthető munkaterületen folynak, a sík terep adottságai révén pedig az idegen autót - ellenőrzést- könnyű már messziről „kiszúrni”, így a munkáltatók bíznak az ellenőrzések elmaradásában és sokszor tudatosan nem jelentik be a munkavállalókat.

Csongrád-Csanád megyében a tavaszi és nyári időszak beköszöntével a növénytermesztésben, illetve a betakarítást követő tisztítási, csomagolási, piacra előkészítő tevékenység során is számos – a munkaerőpiacon egyébként nehezebben munkát találó – munkavállaló számára nyílik munkalehetőség. Sok esetben ezen munkavállalók számára nagy segítség, hogy a munkabért igény szerint akár a nap, vagy a hét végén is kézhez kapják, ami egyesek számára létkérdés, de sajnos egyes munkáltatók ezt gyakran ki is használják. A munkabér kifizetés mellett esetenként a megtermelt áruból való ingyenes elvitel lehetőségével, ingyen ebéddel, kávéval „kedveskednek” a munkavállalóknak, miközben „elfeledkeznek” a jogviszony bejelentésének megtételéről. Emiatt egyes ellenőrzések során a munkavállalók az azonnali előnyökért cserébe szívesen vállalnak szövetséget a munkáltatóval és valótlan nyilatkozatokkal stb. nehezítik meg az ellenőrzést végzők munkáját, azaz a szabálytalanságok bizonyítását.

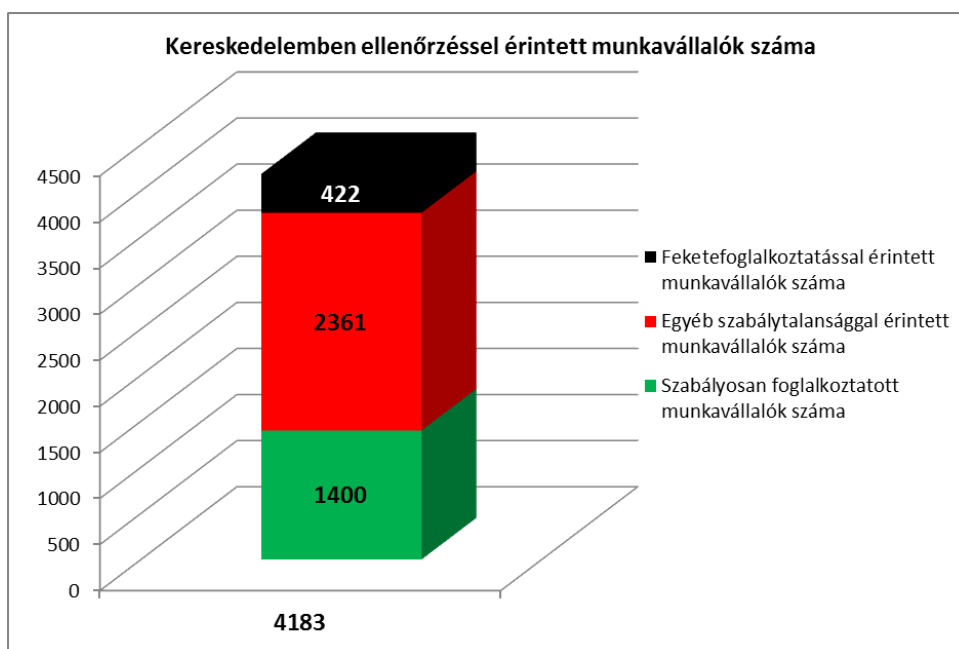
Hajdú-Bihar megyében a növénytermesztésben érdekelt nagyobb termeltetők jellemzően törekednek arra, hogy az általuk vállalkozóként alkalmazott cégek foglalkoztatási gyakorlata rendezett legyen. A munkavégzés eseti jellege miatt a felmerülő munkaerő-igényt személyes kapcsolatokon keresztül lehet biztosítani. Itt sem tapasztaltak a nagyobb létszámot foglalkoztató munkáltatóknál tömeges jogsértést. Ennek az az oka, hogy többek között a bejelentés nélküli foglalkoztatás többnyire csak figyelmetlenségből fordult elő, például egy-két fő bejelentése elmaradt a százas nagyságrendű foglalkoztatotti létszámból. Előfordult az is, hogy ha valaki nem tudott dolgozni menni az egyeztetés nélkül mást küldött maga helyett.

Állattenyésztés esetén is előfordul, hogy az állatokat gondozó személyek bejelentése elmaradt, a legalizált foglalkoztatás esetén pedig jellemző a kifizetetlen, vagy a jogszerűtlen mértékű rendkívüli munkavégzés.

Példa: Veszprém megyében 2020. szeptemberben két őstermelő munkáltatónál is munkaügyi ellenőrzésre került sor. Az egyik munkáltató szarvasmarha tenyésztéssel a másik munkáltató pedig juh és kecsketenyésztéssel foglalkozott. Mindkét munkáltató 1-1 munkavállalót az illetékes adóhatósághoz történő bejelentés és munkaszerződés nélkül foglalkoztatott.

c) Kereskedelem

2020. szeptember 30-ig 1 707 db ellenőrzés esett erre az ágazatra (17 %). Az összesen 1 966 db intézkedés mellett 272 db munkaügyi bírságot szabott ki a hatóság 34 850 000 Ft összegben. Az ágazatban 4 183 munkavállalót vontak ellenőrzés alá, melyből 2 783 főt érintett szabálytalanság. Ebből 422 főnek volt rendezetlen munkaviszonya.

Az ágazatból jellemzően a mikro-, kis- és közepes méretű munkáltatókat érinti ellenőrzés, mert tapasztalatok szerint a multinacionális munkáltatók szabálykövetőbb gyakorlatot folytatnak, az ott előforduló hiányosságok többnyire adminisztratív okokra vezethetők vissza.

Az ágazatnak nincs tipikus szabálytalansága, a főbb jogsértések mindegyikével lehet találkozni.

A munkáltatók annak érdekében, hogy leplezzék a munkaidő, pihenőidő szabályainak megsértését, gyakran hiányosan – nem napra készen – vezetik a jelenléti ívet, azokon több napra vonatkozóan nincs bejegyzés. Ezek utólag kerülnek kitöltésre, de az így rögzített időadatok már nem a valós munkavégzést tükrözik, hanem a kötelező havi óraszámnak megfelelő időadatokat, lehetőleg egyműszakos munkarendben, csak délutános vagy csak délelőtti felbontásban, szigorúan a nyitvatartási időhöz igazítva, elkerülve így a műszakpótlék fizetési kötelezettséget.

Előfordul, hogy a helyszínen csak napi munkaidő-nyilvántartást vezetnek, amely formájában és tartalmában gyakran teljesen eltér az utólag bemutatottaktól, és amellet, hogy visszaélésre ad lehetőséget, nem is alkalmas a munka- és pihenőidőre vonatkozó szabályok ellenőrzésére.

A munka- és pihenőidővel kapcsolatos jogsértések leggyakrabban az írásbeli munkaidő-beosztás hiánya, illetve a munkaidőkeretre vonatkozó törvényi előírások megsértése kapcsán fordultak elő (gyakran foglalkoztatnak munkavállalókat egyenlőtlen beosztás alapján munkaidőkeret vagy elszámolási időszak meghatározása nélkül, illetve ha meghatároznak

munkaidőkeretet, annak kezdő- és befejező időpontját írásban nem közlik a munkavállalókkal).

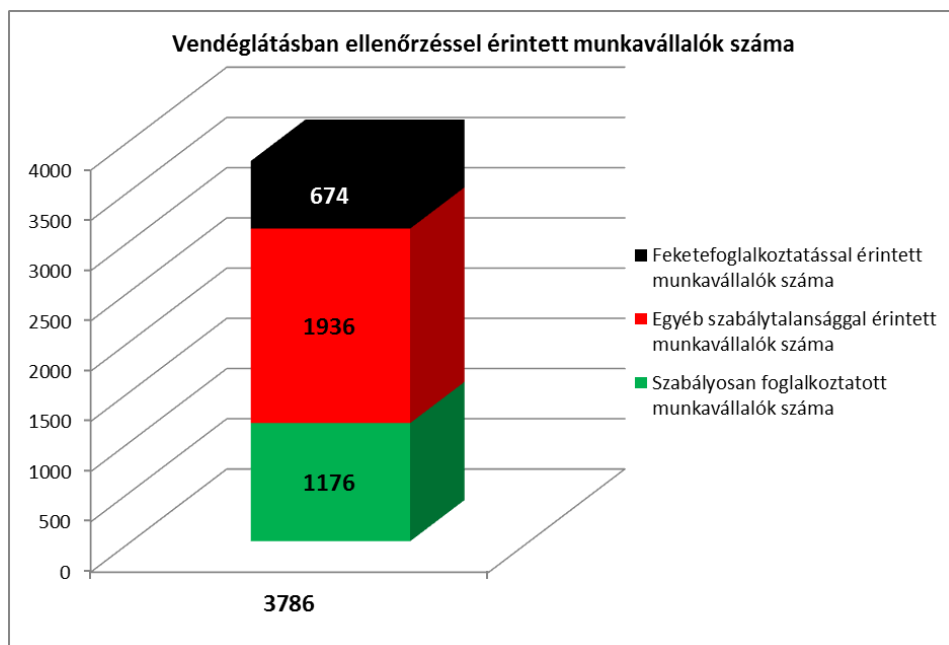
A munkabérrel kapcsolatos szabálytalanságok közül a pótlékokkal (műszakpótlék, illetve munkaszüneti napi és rendkívüli munkáért járó pótlék) kapcsolatosan volt a legtöbb visszaélés, ez érintette a legtöbb munkavállalót. A pótlékokkal kapcsolatos szabálytalanság az összes többi ágazathoz viszonyítva is a kereskedelemben érintette a legtöbb munkavállalót.

Veszprém megyében, sok esetben a felek a munkavégzés megkezdéséig nem kötnek munkaszerződést, nem pontosítják a munkafeltételeket. A jogszabály ismeret hiánya miatt pedig gyakran előfordul, hogy az egyenlőtlen munkaidőre beosztott munkavállalók esetében a foglalkoztatók nem alkalmaznak munkaidőkeretet, vagy éppen a keretjellegű foglalkoztatás esetén nem határozzák meg a munkaidőkeret kezdő- és befejező időpontját.

Példa: Somogy megyében a fogyasztóvédelmi hatósággal közösen 2020. júliusban ellenőrzést tartottak egy ékszerboltban, ahol egy munkavállaló végzett munkát egyszerűsített foglalkoztatás keretében, szóbeli megállapodás alapján, eladó munkakörben, napi 8 órában, 6.300.- forint összegű napi bér ellenében. A munkavállaló tanúvallomásában előadta, hogy a munkavégzés feltételeiben az egyéni vállalkozóval állapodott meg szóban, a munkavállaló munkavégzését az egyéni vállalkozó irányította, utasította, ellenőrizte, a munkaeszközöket az egyéni vállalkozó munkáltató biztosította részére (pl. pénztárgép). A munkaügyi ellenőrzés helyszínén a munkavállaló az ellenőrzést végző szakügyintézők részére bemutatta a munkaidő-nyilvántartását, mely a munkavállalói tanúvallomás alapján a valós adatokat tartalmazta. A munkavállaló bejelentése az illetékes adóhatóság felé nem történt meg.

d) Vendéglátás

2020. első háromnegyedévében a vizsgálatok 12 %-a (1 270 db) esett erre az ágazatra. Az összesen 1 602 db intézkedés mellett 358 db munkaügyi bírságot szabtak ki, összesen 45 805 000 Ft összegben. A 3 786 ellenőrzéssel érintett munkavállalóból 2 610 főt foglalkoztattak szabálytalanul. Feketefoglalkoztatás 674 főt érintett.

Az ágazatban - hasonlóan a kereskedelemhez - minden főbb szabálytalanság előfordul. Itt is jelentős a munkaidő-nyilvántartás hiánya vagy hiányos vezetése és a munkaidővel kapcsolatos

jogsértések (napi, heti munkaidő megengedett mértékének túllépése, munkaidő-beosztás hiánya). Utóbbi szabálytalanságok rendszeresen összekapcsolódnak, hiszen vagy a munkavállaló dolgozik a megengedett munkaidőn felül (munkaidővel kapcsolatos szabálytalanság), vagy ami lényegesen gyakoribb, hogy ennek leplezése valósul meg szabálytalan nyilvántartással.

A vendéglátásban is még mindig ismert és általánosan elterjedt a próbamunka intézménye. A próbanapokon szóbeli megállapodás alapján, munkaszerződés és bejelentés nélkül dolgozik az alkalmazott és előfordul, hogy ezekre a napokra fizetést sem kap. A fiatal munkavállalókkal kapcsolatos szabályokat általában ismerik, így pl. nem foglalkoztatják őket 22 óra után.

Az ágazatban elterjedtebbek a munkaidővel kapcsolatos szabálytalanságok, melyek közül a munkaidő-beosztásra vonatkozó szabályok megsértése a leggyakoribb és ez érinti a legtöbb munkavállalót is. Nyilvántartással kapcsolatos szabálytalanságok szintén magas számban vannak jelen. A jogsértések oka gyakran az, hogy a munkáltató a vendéglátóhely nyitva tartását nem tudja „lefedni” a meglévő munkavállalói létszámmal (sok a részmunkaidős munkavállaló), ezért munkaidő-nyilvántartást vagy nem is vezetnek a helyszínen, vagy nem naprakészen (utólag valótlan tartalmú nyilvántartást készítenek).

2020. április-június között a vendéglátó egységek hatósági munkaügyi ellenőrzése azok zárva tartása miatt háttérbe szorult. Az ágazatban munkaügyi ellenőrzés lefolytatására, elsősorban bejelentések nyomán, illetve más szervek jelzése alapján került sor.

Komárom-Esztergom megyében koronavírus miatti veszélyhelyzet kihirdetését követően a munkáltatók csökkentették a foglalkoztatott létszámot és előfordult, hogy munkabérüket nem vagy nem teljes mértékben tudták kifizetni. Tapasztalható volt a bejelentett heti munkaidő csökkentése, akár heti 5 órára.

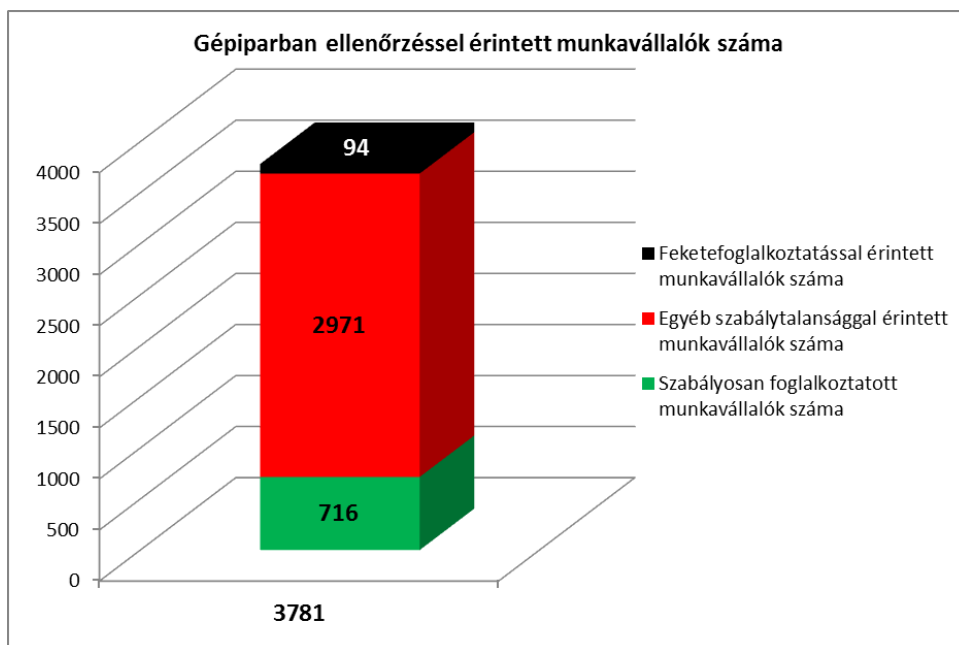
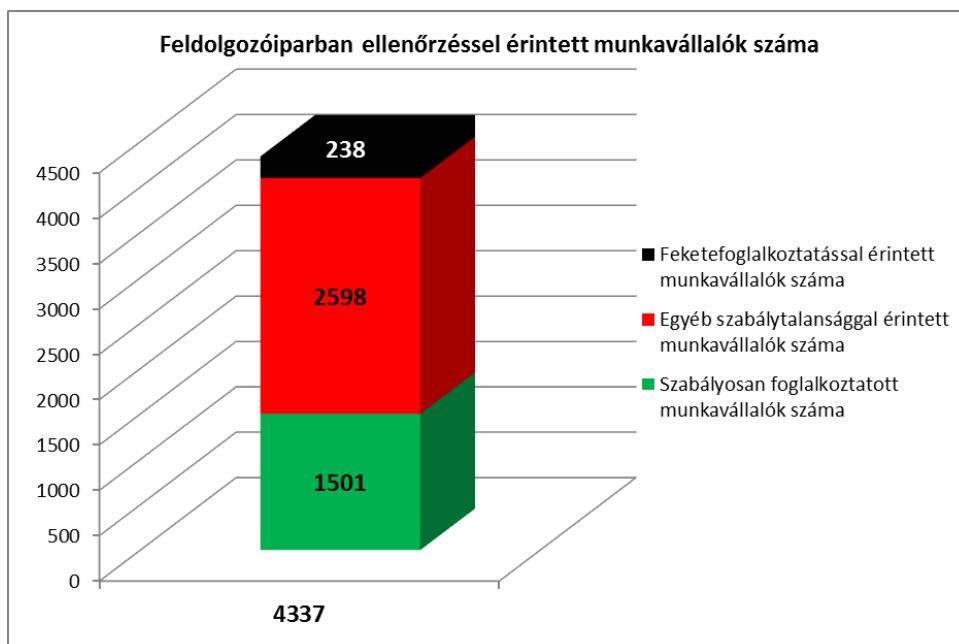
Csongrád-Csanád megyében a veszélyhelyzet feloldását követően a munkáltatók és az ellenőrzési tapasztalatok szerint is megnőtt a vendéglátóhelyek forgalma, ami maga után vonta, hogy az egységek is tovább tartottak nyitva. Ennek okán a munkavállalók munkaideje sok esetben vélelmezhetően meghaladta a napi/heti munkaidő jogszabályban megengedett mértékét. Ezen munkaidős, pihenőidős szabályszegések hatóság előtti leplezése céljából a helyszínen vagy nem volt fellelhető jelenléti ív, vagy azon a munkaidő adatok nem a valós munkavégzési adatokat tükrözték. A szabálytalanság feltárásának bizonyítási eszköze lehetne ilyen esetben többek között az írásos munkabeosztás, de volt rá példa, hogy a munkáltató inkább nem készített munkaidő-beosztást és meghallgatásakor annak hiányát el is ismerte.

A hosszú kihagyás után a munkavállalóknak is nagy szüksége volt a bérre, illetve örültek minden lehetőségnek, amivel magasabb jövedelemhez juthattak, így, mivel a túlórákért megkapták a pénzt, nem mertek, illetve nem akartak ellent mondani a foglalkoztatónak.

Példa: 2020. augusztus közepén Szabolcs-Szatmár megyében egy vendéglátó munkavégzési helyen munkaügyi ellenőrzést tartottak, ahol 4 munkavállaló végzett munkát. Megállapítást nyert, hogy a munkáltató 2 munkavállalót 8 órától 16 óráig tartó napi munkaidőben, írásba foglalt munkaszerződés és bejelentés nélkül foglalkoztatott konyhai kisegítő munkakörben, 161.000-Ft/hó/fő bruttó összegű munkabér ellenében. A munkavállalók munkavégzése személyes közreműködéssel a Kft. ügyvezetőjének irányítása, utasítása és ellenőrzése mellett valósult meg, a munkáltató által biztosított munkaeszközökkel. Bérkifizetésre a felek megállapodása alapján, havonta kerül sor. A munkáltató egy munkavállaló vonatkozásában nem tudta bemutatni 2020. augusztus havi munkaidő-nyilvántartást, valamint a munkavállaló részére írásban munkaidő-beosztást az ellenőrzés megkezdéséig nem készített.

e) Feldolgozóipar és gépipar

A munkaügyi hatóság ezekben az ágazatokban az ellenőrzések 9 %-át tartotta (912 db) 2020. szeptember végéig. A jogsértések miatt összesen 1 101 intézkedést hoztak; ebből 176 db volt munkaügyi bírság (37 625 000 Ft összegben). Összesen 12 525 munkavállalót vontak ellenőrzés alá, ebből 9 052 munkavállalót foglalkoztattak szabálytalanul. Feketefoglalkoztatás 493 főt érintett az ágazatokban.

Az ágazati sajátosságok miatt a feltárt jogsértések az esetek számottevő részében nagyobb munkavállalói csoportot érintenek, de volt példa néhány főt érintő szabálytalanságra is.

Jellemző a munkaidő-beosztásra vonatkozó szabályok be nem tartása, a munkaidőkeret kezdő- és befejező időpontjáról szóló írásbeli tájékoztatás közlése, valamint a hiányos munkaidő-

nyilvántartás vezetése. A nyilvántartás gyakran nem tartalmazta a munkaidő kezdő- és befejező időpontját, vagy az adatok nem naprakészek és/vagy valótlanok.

A koronavírus járvány ezekben az ágazatokban is jelentősen érezte hatását, különösen a gépipar működésének „felfüggesztése” állította kihívás elé a munkáltatókat. Több nagyüzem átmenetileg szüneteltette a termelést, a munkavállalók javarészt szabadságon, állásidőn voltak, illetve a munkáltatók kihasználva a jogszabály adta lehetőségeket bevezették vagy hosszabbították a munkaidőkeret tartamát. A hatóság felé feltett kérdések alapján – ahogy arra már korábban is történt utalás – az elkövetkezendő időszakban kiemelt jelentősége lesz a munkaidőkeretben történő foglalkoztatásnak, különös tekintettel a veszélyhelyzet során **a járványhelyzet következményeinek enyhítése céljából a Kormány által lehetővé tett, a munkáltató által legfeljebb huszonnégy havi munkaidőkeret** elrendeléséről szóló szabályozáskövetkeztében. Ezek a szabályok **nagy segítséget jelentettek/jelentenek a munkahelyek megmentéséhez**, azzal hogy a kiesett munkaidőt törvényes keretek között két évre „elhúzva” engedik utólag pótolni.

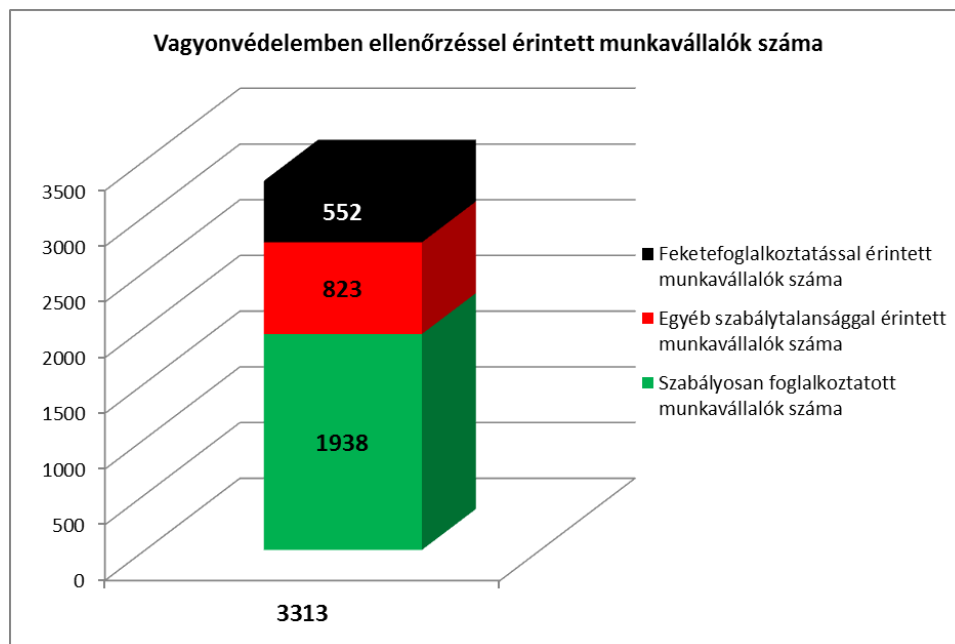
Hajdú-Bihar megyei tapasztalat szerint a már ténylegesen termelő multinacionális vállalatok ellenőrzése esetén a vizsgálatok hosszabb időt vesznek igénybe. Az ellenőrzések a jelentős eltérést engedő kollektív szerződések, valamint az ezeket nem minden esetben érvényesíteni hagyó veszélyhelyzeti időszak során meghozott intézkedések miatt meglehetősen összetettnek bizonyultak. Ezekre az ellenőrzésére többnyire közérdekű és panaszbejelentések során került sor. A vizsgálati tapasztalatok szerint ezek a vállalatok jogkövető magatartást tanúsítanak. Könnyebb helyzetben vannak azok a cégek, amelyek magyarországi telephellyel már rendelkeznek, és onnan át tudják venni a kidolgozott jó gyakorlatot. Nehezebb a feladat az ország területére újonnan belépők számára, ahol sok esetben még az útkeresés időszaka zajlik. A munkaügyi hatóság tájékoztató, felvilágosító tevékenységével támogatni tudja a munkáltatók jogkövető magatartását.

Példa: Pest megyében 2020. júliusban munkaügyi ellenőrzést végeztek egy hűtőházban, ahol friss zöldség feldolgozása és kiskereskedelmi értékesítésre történő előkészítése zajlott. A munkáltató részéről 10 munkavállaló végzett munkát, közülük egy munkavállaló bejelentése nem történt meg az illetékes adóhatóság felé. A munkavállaló 17 éves, szlovák állampolgár volt, aki szülői engedéllyel dolgozott.

Példa: Komárom-Esztergom megyében egy gyártó üzemben, 2020. szeptemberben munkaügyi ellenőrzésre került sor, ahol a karbantartó részlegen napi 12 órás munkaidőben dolgoztak a munkavállalók. Munkaidő-beosztásuk szerint három nap nappali műszakot, három nap pihenőnap, és három nap éjszakai műszak követett. Foglalkoztatásuk egy havi munkaidőkeretben történt. A munkáltató a részlegen dolgozókkal – néhány munkavállaló kivételével - írásbeli megállapodást kötött az éves 250 óra rendkívüli munkaóra felett teljesíthető további 150 óra rendkívüli munkaidőre. A munkáltató a teljesített rendkívüli munkaórákat csak addig tartotta nyilván az általa rendszeresített elektronikus nyilvántartásban, amíg az adott hónapban a munkaidőkeret átlagában teljesíthető heti 48 órás munkaidő nem sérült. Az e felett teljesített rendkívüli munkaórák az ún.: „Jutalom” táblázatba kerültek. A rendkívüli munkaórák összesítése alapján 6 főnél sérült a rendkívüli munkaidő 400 órás éves felső határa. Az érintett munkavállalók 537 óra, 533 óra, 518 óra, 486 óra, 460 óra, 410 óra rendkívüli munkaidőt teljesítettek 2020. szeptemberig. A munkáltató a „Jutalom” táblázatban tartott órákat „egyéb jutalom” elnevezéssel fizette ki. „Egyéb jutalom” jogcímen szerepeltek a bérfizetési jegyzéken. Megállapítást nyert továbbá 1 munkavállalót érintően napi 13 óra munkaidő – pihenőnapi rendkívüli munkaidő – elrendelése. A munkáltató az ezen a napon ledolgozott munkaidőt a „Jutalom” táblázatban tartotta nyilván.

f) Nyomozási és biztonsági tevékenység

Az ellenőrzések 6 %-a (629 db) érintette a személy- és vagyonvédelmi ágazatot 972 db intézkedéssel. A vizsgálatokból 167 végződött munkaügyi bírsággal (36 820 000 Ft). Az ellenőrzéssel érintett 3 313 munkavállalóból 1 375 főt érintett valamilyen jogsértés és 552 munkavállalót foglalkoztattak feketén.

Továbbra is jellemzőek a súlyos munkaügyi szabálytalanságok, amelyeket többségében a munkáltatók vélhetően szándékosan követnek el. A bejelentés nélküli foglalkoztatás mellett a vállalkozások a munkaidővel, nyilvántartási kötelezettséggel, munkabérrel kapcsolatos jogszabályi rendelkezéseket sem tartják be. A jogviszony megszűnésével összefüggő igazolások kiadásának elmulasztása miatt a vagyonvédelem területén kellett a legtöbb intézkedést hozni a munkaügyi hatóságnak és ebben az ágazatban érintette a legtöbb munkavállalót ez a szabálytalanság.

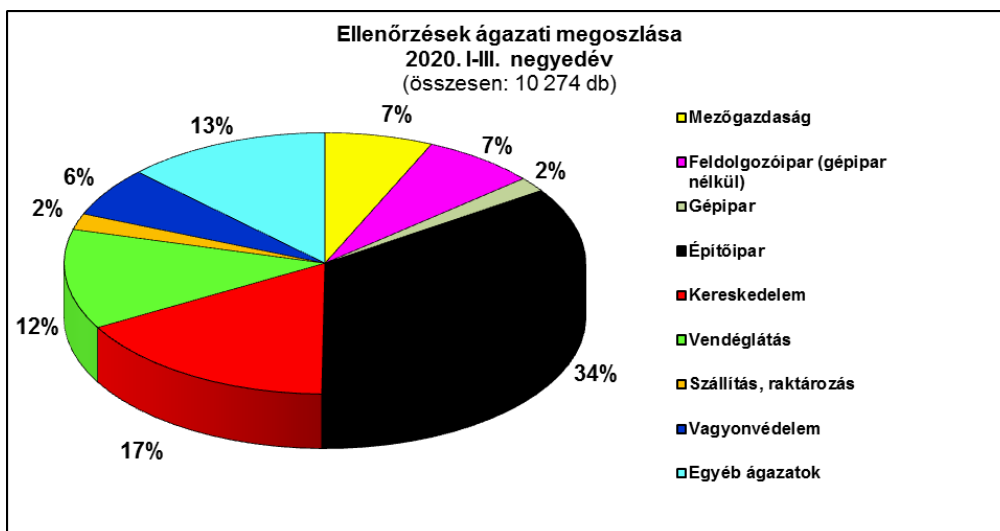
A vagyonőri munkakör sok esetben nem készenléti jellegű, ennek ellenére a munkáltatók gyakran szabálytalanul ilyen formában foglalkoztatják munkavállalóikat, komoly anyagi hátrányt okozva nekik.

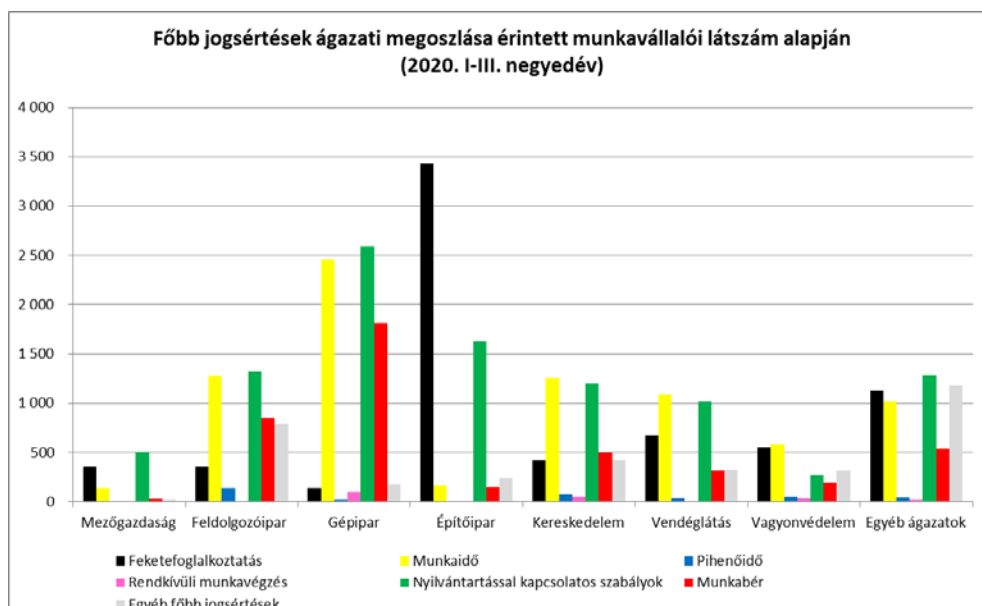
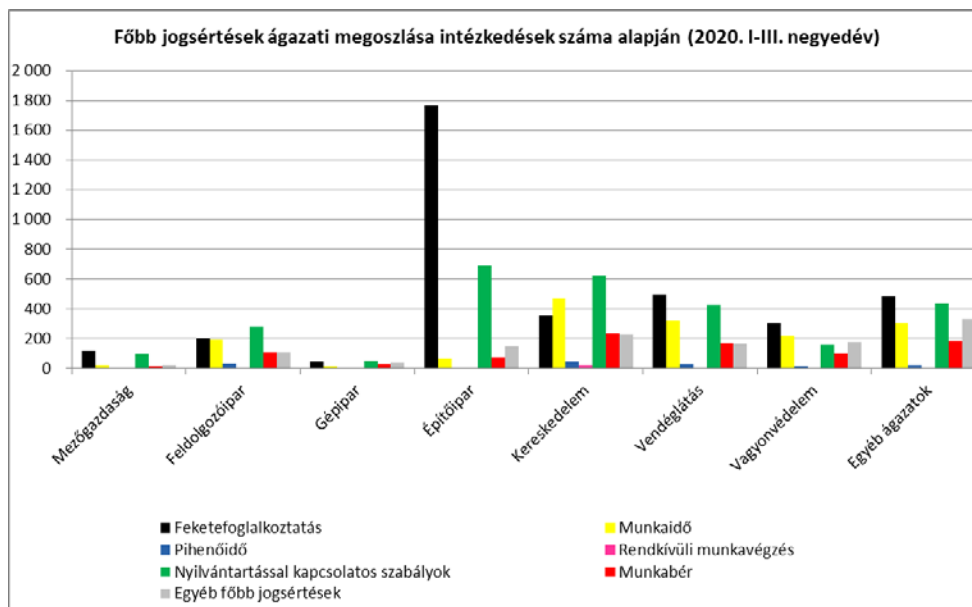
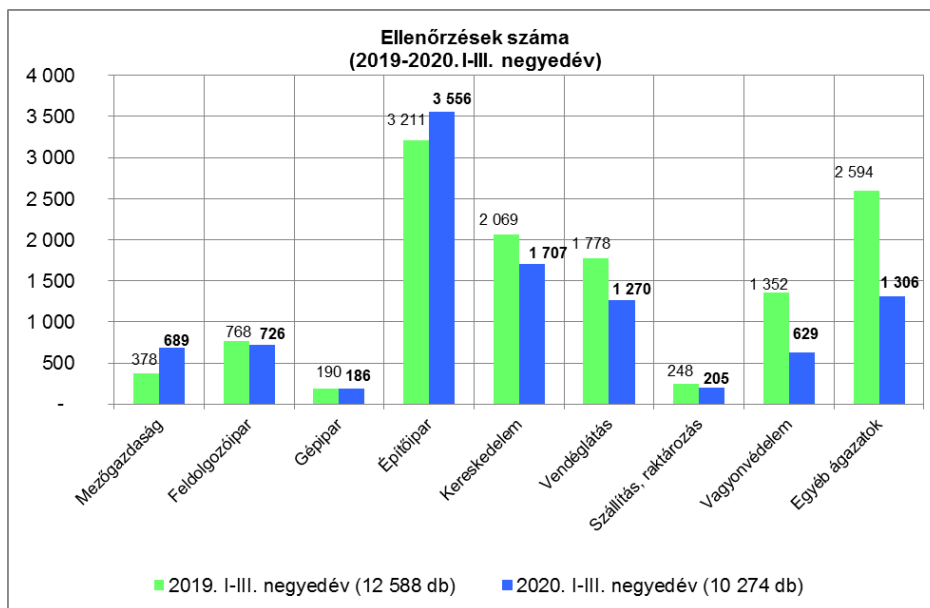
Budapesten nem egyszer előfordul, hogy a munkáltatók a törvény által meghatározott maximális 24 óránál is hosszabb ideig foglalkoztatják a munkavállalót, vagy úgy kerül sor a 24 órás munkaidő beosztására, hogy az ahhoz szükséges megállapodás hiányzik a felek között.

A nyugdíjasokat előszeretettel alkalmazzák az ágazatban, mert 2019-től nem kell őket bejelenteni. Erre vezethető vissza az a gyakorinak mondható tapasztalat is, hogy a nyugdíjas munkavállaló foglalkoztatása során elmulasztja a munkáltató írásba foglalni a munkaszerződést, valószínűleg azért, mert a nyugdíjas munkavállalókat érintően nem kell biztosított bejelentést tenni.

Nógrád megyei tapasztalat szerint a nyugdíj mellett foglalkoztatott biztonsági őrök számának növekedésével arányosan a korábbi években megfigyelhető többszintű alvállalkozói láncolatok, gyakori cégcserek kevésbé jellemzőek már. Munkaerő-kölcsönzés keretében történő foglalkoztatással pedig egyáltalán nem lehet találkozni.

Példa: A munkaügyi ellenőrök helyszíni ellenőrzést tartottak egy fővárosi bevásárlóközpont egyik ruházati üzletében az ott vagyoni munkát végző munkavállaló foglalkoztatását érintően. A munkáltató képviselőjének nyilatkozata szerint a munkavállaló készenléti jellegű munkakörben volt foglalkoztatva, a napi teljes munkaidő megemelésével, egy havi munkaidő-keretben. Az eljárás során csatolt egyéni időelszámoló lapok és az őrszolgálati teljesítésigazolás/kimutatás elnevezésű alapidokumentumok adatai alapján a munkavállaló a beosztás szerinti munkanapjain hétfőtől-szombtig 11 órában, vasárnap 9 órában végzett munkát az ellenőrzéssel érintett időszakban. A bérkifizetési jegyzékek adatai alapján a munkavállalónak nem került megfizetésre rendkívüli munkaidőre járó munkabér. A munkavállaló elmondta, hogy hetente öt munkanapot dolgozik változó munkanapokon, heti két pihenőnappal. Továbbá elmondta, hogy feladata az üzlet nyitvatartási ideje alatt az árukészlet őrzése, járőrözés a női, a férfi és a gyerek osztályokon. A munkaideje alatt folyamatosan járkálnia kell a sorok között, ellenőriznie kell az áruvédőket, a próbafülkéket, az új árukészlet kihelyezése előtt ellenőrizni a ruhaneműket, hogy rendelkeznek-e áruvédővel. Feladata még az üzlet személyzetének a munkaidő végén történő ellenőrzése (a személyzet táskáinak vizsgálata). Elmondása szerint munkája folyamatos figyelmet igényel. A vagyonvédelmi szolgáltatást megrendelő üzlet vezetője elmondta, hogy a munkavállaló a feladatát az eladóterben végzi, az üzletben folyamatosan járőröznie kell az osztályokon (női, férfi, gyerek). Folyamatosan ellenőriznie kell, hogy az árukban benne van-e az áruvédő, valamint az új árukészletet is ellenőriznie kell, hogy elhelyezésre kerültek-e az áruvédők. Elmondása szerint hetente kétszer érkezik áru az üzletbe. A munkavállaló feladata még a hulladék átvizsgálása is, mert kizárólag átvizsgálás után kerülhet sor a hulladék eltávolítására az üzletből. A vagyoni kizárólag a munkaközi szünet ideje alatt hagyhatja el a munkavállaló az eladóteret, folyamatosan járkálnia kell a sorok között, az alsó és a felső szinten, mivel az üzlet kétszintes. A munkavállaló tekintetében a készenléti jellegű munkakör megállapítása nem volt elfogadható, A munkáltató a készenléti jelleg jogosulatlanságát nevezett munkavállaló tekintetében elismerte azzal, hogy megszüntette a készenléti jelleget az érintett üzletekben dolgozó vagyoniörök tekintetében. A munkáltató a munkavállaló részére a visszamenőlegesen megfizette a rendkívüli munkaidőre járó munkabért.

3. Utóellenőrzés

Utóellenőrzés keretében elsősorban a jogviszony bejelentésére kötelező határozatok teljesítését vizsgálta a munkaügyi hatóság. Ha a munkáltató a határozati kötelezést nem teljesítette, a hatóság eljárási bírságot szabott ki. Az ellenőrzések során feltárt feketefoglalkoztatás legalizálását a munkáltatók a legtöbb esetben már az ellenőrzést követően, annak hatására még a határozat meghozatala előtt, az eljárás során megtették.

Az utóellenőrzések során a jogerőre emelkedett, feketefoglalkoztatás tárgyában kiadmányozott döntések alapján 7 396 munkavállaló jogviszonyának rendezése volt vizsgálható, mely létszám 97 %-ának utóellenőrzése teljesült.

A jogerőre emelkedett, feketefoglalkoztatás tárgyban kiadmányozott határozatok alapján 3 089 munkáltató volt vizsgálható, ebből a foglalkoztatók 97 %-ának utóellenőrzése teljesült.

A bejelentést nem teljesítő munkáltatókkal szemben a hatóság eljárási bírsággal élt.

A tapasztalatok szerint azok a munkáltatók nem teljesítik a határozati kötelezések végrehajtását, akik már az alapeljárás során sem voltak együttműködőek, az átvett idézésekre nem jelentek meg, a küldemények „nem kereste” vagy „ismeretlen helyre költözött” jelzéssel érkeztek vissza.

A „feketefoglalkoztatással” kapcsolatos **utóellenőrzés jelentősége** azért kiemelkedő, mert a kötelezés végrehajtásával teljesül az ellenőrzés célja. A munkaügyi hatóság így tud **hozzájárulni a legális adózó munkahelyek számának növeléséhez, a munkavállalók alapvető jogainak** (biztosított jogviszony, tényleges szolgálati idő rögzítése, egyéb jogviszonyhoz kapcsolódó szabályok betartatása, stb.) **védelméhez, valamint a tisztességes verseny érvényre juttatásához és a jogkövető vállalkozások versenyhátrányának csökkentéséhez.**

4. Társhatósági ellenőrzések

A társhatóságok közreműködésével 2020. szeptember 30. napjáig **1 585 munkaügyi ellenőrzés** zajlott, mely az összes vizsgálat 15,4 %-át jelenti.

A rendőrséggel „hagyományosan” magas volt a közös ellenőrzések száma. A munkaügyi hatóság a rendőrség segítségét rendszerint olyan munkáltatók vonatkozásában, olyan munkavégzési helyszíneknél ellenőrzésénél kéri, ahol a hely jellege azt megkívánja, illetve ahol korábban a foglalkoztató meghíúsította az ellenőrzést, vagy jelentős mértékben akadályozta azt. A 2020. szeptember 30-ig a rendőrhatósággal közösen 589 ellenőrzést folytattak le a munkaügyi hatóság képviselői. 2020. március közepétől a rendőri szervek **a járvány- és veszélyhelyzet** jelentette pluszfeladatok **miatt érthetően nem tudtak a korábbi számban és gyakorisággal rendőri segítséget nyújtani** egy-egy halaszthatatlan helyszíni ellenőrzésnél.

A munkavédelmi hatósággal 483 közös ellenőrzés történt.

5. A közigazgatás szolgáltató jellegének érvényesülési formái

A foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter munkaügyi hatósági ellenőrzéssel kapcsolatos állami irányítási feladatokat lát el, illetve részt vesz a munkaügyi előírások végrehajtásának elősegítését szolgáló **tájékoztató, felvilágosító tevékenység** ellátásában. A tapasztalatok szerint a munka világának szereplői a honlapon naponta akár több kérdést is feltesznek, melyekre adott válaszok ugyanott csoportosítva is megjelennek. A munkaszüneti napok

közeledtével például a munkáltatók, könyvelők nagy számban kérnek tájékoztatást a munkaszüneti napi munkavégzéssel kapcsolatosan.

2020. szeptember 30-ig több mint 300 db honlapos (a hatóság külső honlapján működtetett tájékoztatás/felvilágosítás menüpont használatával), valamint postai és e-mail útján érkezett kérdés, panasz, valamint közérdekű bejelentés került megválaszolásra.

Március közepétől – egyes területi hatóságok jelzései szerint meredeken emelkedő mértékben – főleg a **koronavírus járvány miatti helyzethez kapcsolódó kérdésekkel** fordultak az érdeklődők a kormányhivatalok munkaügyi hatóságaihoz tájékoztatásért, felvilágosításért. A munkáltatók, könyvelők, munkavállalók elsősorban a fizetés nélküli szabadsággal, munkabérek kifizetésével, munkaidőkerettel, pihenőnapok összevonásával kapcsolatos jogszabályok gyakorlati alkalmazásával, a munkaviszony megszüntetésével összefüggő munkáltatói kötelezettségekkel kapcsolatban kértek segítséget. A hatóságok a járványhelyzettel összefüggésbe hozható kérdéseket soron kívül kezelték, a hatáskörükön túlmutató kérdéseket pedig haladéktalanul továbbították a megfelelő helyre.

6. Összegzés

- A **koronavírus járvány** miatt kihirdetett veszélyhelyzet következményeként a munkaügyi hatóság működésében is jelentős változások álltak be, ezért a jelen félévre vonatkozó **statisztikai adatokat ennek figyelembevételével kell értékelni.**
- 2020. szeptember 30-ig a munkaügyi hatóság 10 274 munkáltatót ellenőrzött, a vizsgálatok során a foglalkoztatók 70 %-nál tárt fel munkaügyi jogsértéseket, amelyek az ellenőrzés alá vont munkavállalók (45 489 fő) 64 %-át érintették.
- Az ellenőrzési tapasztalatok szerint továbbra is meghatározó a **feketefoglalkoztatás**, mely a vizsgálatokkal érintett munkavállalók **15,52 %-át** tette ki (7 062 fő).
- Az ellenőrzéssel érintett munkavállalókhöz viszonyítva a feketefoglalkoztatással érintett munkavállalók aránya a vizsgált időszakot figyelembe véve **2011-től kezdve 2020. I. háromnegyed évében volt a harmadik legmagasabb.**
- A vendéglátásban 2011. óta nem tapasztalt magas, a mezőgazdaságban pedig éppen ellenkezőleg 2011. óta nem tapasztalt alacsony arányszám volt megfigyelhető.
- Az építőipar továbbra is a legfertőzöttebb ágazat a szabálytalanság szempontjából.
- A megemelt összegű **minimálbér és garantált bérminimummal kapcsolatos szabálytalanságok továbbra sem jellemzőek.**
- A feltárt szabálytalanságok magas aránya az ellenőrzések eredményességét mutatja, ami azt jelzi, hogy a **munkaügyi ellenőrzések jelentős többsége olyan munkahelyekre irányul, ahol ténylegesen megsértik a munkavállalók jogait, tehát hatékonyan történik az ellenőrzési célpontok kiválasztása.**